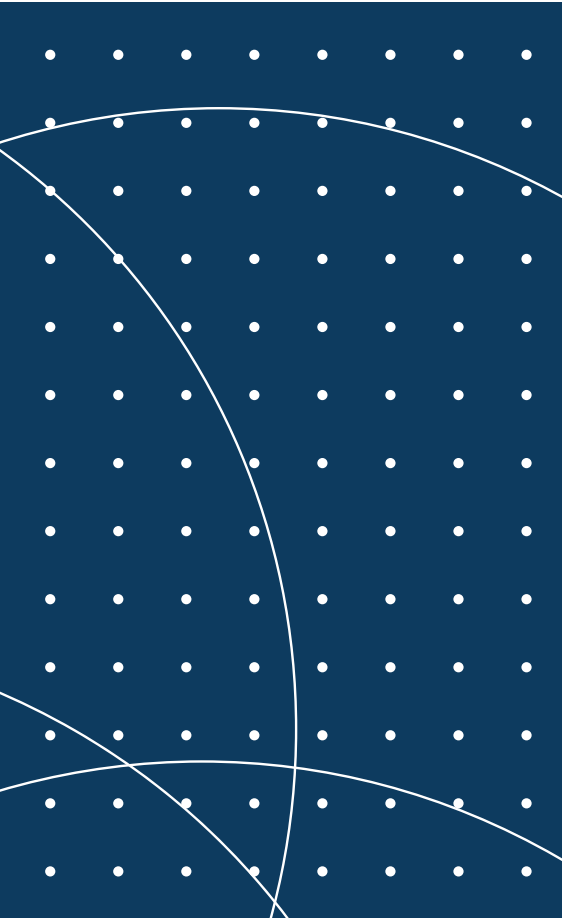

atsen mod g lignende

Kortlægning af indsatsen mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse

Kortlægning af indsatsen mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse

Udgiver:

Ministeriet for Flytninge,
Indvandrere og Integration

Holbergsgade 6

Tlf.: 33 92 33 80

Fax: 33 11 12 39

E-post inm@inm.dk

Redaktionen er afsluttet 9. december 2010.

Elektronisk ISBN: 978-87-92701-18-3

Publikationen kan downloades på www.nyidanmark.dk/publikationer/

1 Indhold

2	Indledning	6
2.1	Nærmere om begrebet tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse	7
2.2	Omfanget af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse	8
2.3	Oversigt over myndigheder og organisationer	11
3	Lovgivning	13
3.1	Straffeloven	13
3.2	Udlændingeloven	13
3.3	Indgåelse af ægteskab	14
3.4	Særligt vedrørende genopdragelsesrejser	15
3.5	Serviceoven	16
4	Forebyggelse	17
4.1	Den kommunale rådgivningspligt	17
4.2	Oplysning, rådgivning og dialog	19
4.2.1	Tilbud til de unge	19
4.2.2	Undervisning og dialog	21
4.2.3	Tilbud til forældre	22
4.2.4	Tilbud til fagfolk	23
4.2.5	Mægling	24
5	Den akutte hjælp	26
5.1	Kommunernes indsats	26
5.1.1	Særlig indsats for voksne, herunder kvindekrisecentre	26
5.1.2	Indsatsen for udsatte børn og unge i kommunerne	29
5.1.3	Kommunernes beredskab	31
5.2	Særlige bosteder	34

5.2.1	Rehabiliteringscentret for Etniske Kvinder i Danmark og botilbud for unge par.	34
5.3	Politiets indsats	37
5.3.1	Strategi for den politimæssige håndtering af æresrelateret kriminalitet	37
5.3.2	Politimæssig monitorering	37
5.3.3	Politimæssige beskyttelsesforanstaltninger, herunder identitetsskifte	38
5.4	Udenrigsministeriets og danske ambassaders indsats	39
5.4.1	Udenrigsministeriets og danske ambassaders rolle	39
6	Opfølgning	43
7	Vidensopbygning og evaluering	45
<hr/>		
7.1	Evaluering og bedste praksis	45
7.2	Internationalt samarbejde	46
	Bilag A. Oversigt over aktuelle bevillinger til området 2009 - 2014	48
	Bilag B. Cases: København og Albertslund kommune	50
<hr/>		
	Albertslund Kommune	50
	Københavns Kommune	51
	Bilag C. Internationale erfaringer fra Norge, Sverige, England og Nederlandene.	53
<hr/>		
	Sverige	53
	Norge	58
	England	60
	Nederlandene	62

2 Indledning

Formålet med denne kortlægning er at give en samlet beskrivelse af den nuværende indsats mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse.

Regeringen har siden sin tiltræden haft fokus på forebyggelse og bekæmpelse af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Der er gennem årene iværksat en række forskellige tiltag, der dels omfatter ny lovgivning, dels omfatter en række ikke-lovgivningsmæssige initiativer, der har til formål at imødegå nye konflikter og yde støtte til de unge, der oplever tvangsægteskab og lignende undertrykkelse. Det er bl.a. på den baggrund fundet hensigtsmæssigt at tilvejebringe en samlet oversigt over indsatsen.

Kortlægningen indeholder i kapitel 3 en gennemgang af de regler i lovgivningen, der har betydning for indsatsen mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. I kapitel 4 gennemgås den forebyggende indsats, og kortlægningen indeholder dernæst en beskrivelse af den akutte hjælp, der ydes til unge, der er udsat for tvangsægteskab og lignende undertrykkelse, herunder såvel den indsats, der ydes her i landet af kommuner, politi mv., og den støtte og hjælp, der ydes uden for landets grænser af de danske ambassader, jf. hertil kapitel 5. Unge muligheder for at modtage hjælp til genetablering efter at have været udsat for tvangsægteskab og lignende undertrykkelse beskrives i kapitel 6, og endelige indeholder kortlægningens kapitel 7 en gennemgang af den eksisterende viden og de evalueringer, der er gennemført på området.

Kortlægningen er endvidere udarbejdet på baggrund af, at indsatsen mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse gennem årene har fået et bredere og mere helhedsorienteret sigte. Det er i dag for det første anerkendt, at de konflikter, som de unge står i - foruden tvangsægteskaber - også omfatter en lang række andre typer af konflikter, og at de forskellige typer af konflikter kan påvirke hinanden og føre til mere alvorlige og tvangsprægede konflikter, genopdragelsesrejser og i yderste konsekvens til vold.

En række af de sager, der har været i fokus, har således handlet om tvangsægteskaber, men konflikterne kan bunde i mange andre typer af familiemæssige konflikter, hvor opfattelsen af familiens ære er med til at gøre konflikten værre. Der kan f.eks. være tale

om, at familien finder, at datteren går udfordrende klædt, at hun omgås drenge på en for familien upassende måde, at hun færdes alene eller på steder og tider, som familien ikke finder acceptable, eller at hun har en kæreste eller vil giftes med en mand, som familien ikke kan acceptere. I sjældnere tilfælde er det en søn, der krænker familiens ære - det vil ofte være i tilfælde, hvor sønnen vil giftes med en anden end familien ønsker. Der kan også være tale om sager, hvor familien ikke kan acceptere et homoseksuelt familiemedlem. Desuden kan drengene komme til at stå i et dilemma i de tilfælde, hvor den pågældende ikke ønsker at leve op til familiens krav om at beskytte et kvindeligt familiemedlems ære - f.eks. ved at kontrollere hende. Drengen kan, hvis han nægter dette, selv blive udsat for sanktioner fra familien.

En effektiv indsats mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse skal for det andet ikke blot omfatte hjælp og støtte til den enkelte, der udsættes for tvangsægteskab og lignende undertrykkelse, men skal også rettes mod den unges forældre og familie samt venner og netværk i øvrigt. Dertil kommer, at indsatsen tillige skal ses i sammenhæng med bl.a. den mere generelle indsats for at fremme en vellykket integration, styrke ligestilling mellem kønnene og sikre respekt for den enkeltes grundlæggende rettigheder. Der er endvidere tale om, at tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse indeholder elementer, der strider mod lovgivningen, men også elementer, som ikke er ulovlige, men som ikke stemmer overens med grundlæggende principper for den enkeltes mulighed for at leve et liv efter egne ønsker.

Indsatsen over for tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse er for det tredje karakteriseret ved at være en tværsektoriel indsats, hvor en række forskellige myndigheder er involveret, og hvor det offentlige spiller sammen med en række private organisationer mv.

2.1 Nærmere om begrebet tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse

Det er i dag almindeligt at forstå tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, som konflikter, der opstår inden for nære, familiære relationer, og hvor konflikten og undertrykkelsen skyldes en opfattelse af, at familiens ære er blevet krænket. Familiens ære er knyttet til en opfattelse af familien som en samlet enhed - et kollektiv, hvor den enkel-

tes handlinger påvirker hele familien og dens ære. Det er således hele familiens omdømme og ære, der skades, hvis et familiemedlem handler i strid med normerne for, hvad der opfattes som god opførsel.

Der er tale om et bredt spektrum af konflikter og problemstillinger, og der anvendes en række forskellige betegnelser for disse. I denne kortlægning vil både blive anvendt begreberne "æresrelaterede konflikter og æresrelateret vold" og "tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse."

Det er især kvinderne, der er underlagt et strengt moralkodeks. Konflikterne er således tæt knyttet til et ønske om at kontrollere kvinden, hendes seksualitet og hendes muligheder for at leve sit eget liv. Der skal derfor mindre til, før en kvinde overskrider de uskrevne normer, og ofrene er derfor oftest kvinder.

Undertrykkelsen og overgrebene er herudover karakteriseret ved typisk at være planlagte, kollektivt organiseret og i et vist omfang accepteret af de øvrige medlemmer af familien. Ofret betragtes som skyldigt, og den eller de, der udøver undertrykkelsen eller overgrebet, bidrager til, at hele familiens ære genoprettes. Dertil kommer, at de, der udfører undertrykkelsen eller overgrebet, er familiemedlemmer, der både kan opholde sig her i landet, men også kan være bosiddende i udlandet.

Familiens reaktion i de konflikter, der knytter sig til familiens æresopfattelse, kan spænde fra forbud, trusler og psykisk vold til mere direkte fysiske reaktioner som f.eks. isolation, voldelige overgreb og i værste fald drab. Den unge kan f.eks. tvinges til at handle på en bestemt måde - som f.eks. ved at indgå et tvangsægteskab eller ved at blive sendt på genopdragelsesrejse. Der vil som oftest være tale om en udvikling, hvor det først forsøges at korrigere den unges adfærd på andre måder, der er mindre voldsomme. Et tvangsægteskab eller et såkaldt æresdrab vil således som regel være kulminationen på et langt konfliktfyldt forløb.

2.2 Omfanget af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse

Det er vanskeligt at opgøre det samlede omfang af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, da man ikke kan afgrænse disse entydigt, og der i forhold til de fleste opgørel-

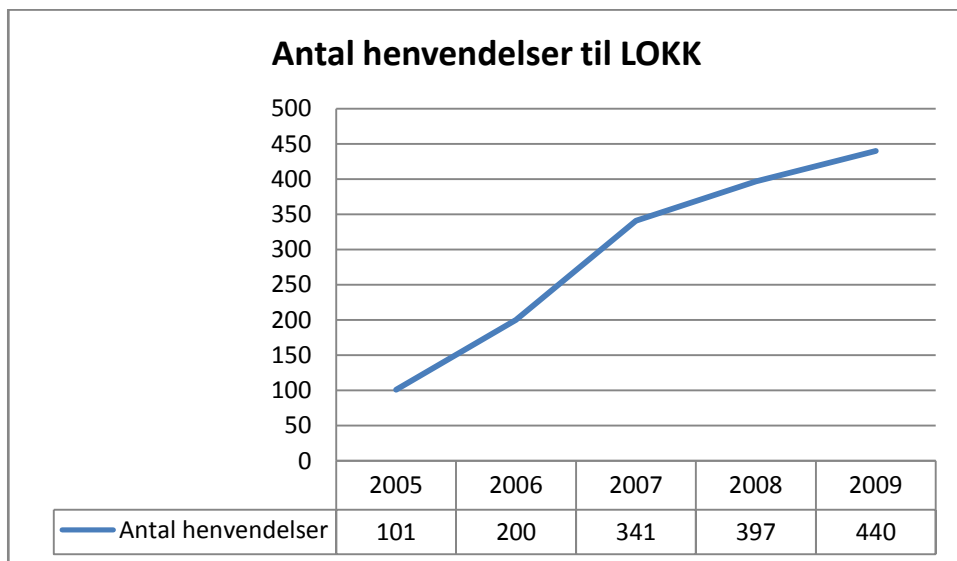
ser må tages forbehold for, at nogle forhold ikke anmeldes eller ikke på anden vis kommer til det offentliges kendskab. Der findes derfor ikke eksakte tal for omfanget af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, og der eksisterer således et mørketal.

Der findes imidlertid en række opgørelser, som kan sige noget om omfanget af bl.a. tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse.

Der kan for eksempel ses på Rigspolitiets opgørelser af omfanget af æresforbrydelser og æreskonflikter, der defineres som forbrydelser/konflikter, der er rettet mod personer inden for rammerne af kollektivt baserede etniske familiestrukturer, fællesskaber eller samfund, hvor trusler, vold eller andre forbrydelser mod liv og legeme skal ses som beskyttelse af en familie- og samfundsstruktur baseret på ære som værdinorm, regel eller tradition.

Rigspolitiet iværksatte i juli 2006 en monitoring af æresrelaterede sager. I den periode har Rigspolitiet modtaget indberetninger fra politikredsene om sager, hvor der har været anledning til at undersøge, om der har foreligget æresforbrydelser eller æreskonflikter. I 2006 modtog Rigspolitiet således 109 indberetninger, i 2007 137 indberetninger, i 2008 160 indberetninger og i 2009 167 indberetninger.

En anden mulighed er at se på antallet af henvendelser om hjælp/rådgivning i forbindelse med tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Landsorganisationen af Kvindekrisecentre, LOKK, som står for rådgivning mv. i forbindelse med tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, har oplevet en stigning i antallet af henvendelser om æresrelaterede konflikter, herunder generationskonflikter og tvangsægteskab. Antallet af henvendelser er således steget fra 101 i 2005 til 200 i 2006, 341 i 2007, 397 i 2008 og 440 i 2009. Frem til redaktionens afslutning har der i 2010 været 663 henvendelser til LOKK's rådgivning.

Kommunerne opgør ikke systematisk sager om tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Servicestyrelsen har i 2008/2009 gennemført en undersøgelse af kommunernes beredskab i forhold til vold og æresrelateret vold. 88 kommuner har svaret på et spørgeskema om æresrelateret vold. 43 kommuner havde ikke haft henvendelser vedrørende æresrelateret vold i det sidste år. 36 kommuner havde haft henvendelser, men opgjorde ikke antallet af enkelt-sager. Det er således kun 5 kommuner, der registrerer det samlede antal henvendelser fra enkeltpersoner, og disse kommuner havde i gennemsnit haft 5 henvendelser vedrørende æresrelateret vold inden for de sidste 12 måneder.

Der kan endelig ses på, hvor mange der retter henvendelse til det særlige bosted Rehabiliteringscentret for Etniske kvinder i Danmark (R.E.D.). R.E.D. blev etableret i 2005. Målgruppen er kvinder i alderen 18 - 30 år, som har været udsat for tvangsægteskab og lignende undertrykkelse. Siden R.E.D. åbnede i 2005 og frem til september 2010 har i alt 151 kvinder været indskrevet på R.E.D. I 2009 benyttede 22 kommuner R.E.D.'s tilbud. I 2010 har 22 kommuner frem til september benyttet R.E.D. og heraf er 12 nye kommuner i forhold til 2009. Antallet af henvendelser til R.E.D. var i 2006 64, i 2007 56, i 2008 88, i

2009 131 og i de første otte måneder af 2010 104. Der er således tale om en markant stigning i antallet af henvendelser til R.E.D.

SFI har i oktober 2009 udgivet en undersøgelse om de ændrede familiesammenføringsreglers betydning for pardannelsesmønstre blandt etniske minoriteter. I den forbindelse har SFI også beskæftiget sig med tvangsægteskaber. Det fremgår af undersøgelsen, at det ikke er muligt at konstatere, om antallet af tvangsægteskaber er steget, faldet eller er konstant.

Det stigende antal henvendelser til LOKK og R.E.D. vedrørende tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse tolkes af de to organisationer som et tegn på, at de unge er blevet mere bevidste om deres egne rettigheder samt om mulighederne for at få hjælp.

For at indkredse omfanget af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse nærmere har Integrationsministeriet iværksat en repræsentativ kvantitativ undersøgelse af omfanget og arten af social kontrol blandt unge med indvandrerbaggrund. Undersøgelsens resultater vil give helt nye tal, som vil kunne afhjælpe en del af problemet omkring mørketallene på området.

2.3 Oversigt over myndigheder og organisationer

Indsatsen til bekæmpelse af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse varetages af en lang række offentlige og private aktører.

Kommunerne har en afgørende opgave i forhold til indsatsen over for både børn og unge, der har sociale problemer, herunder tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Kommunernes mulighed for at hjælpe børn og unge, der oplever æresrelaterede konflikter, omfatter bl.a. rådgivning, særlig støtte, kvindekrisecentre mv. Endvidere har nogle kommuner oprettet et særligt beredskab i forhold til æresrelaterede konflikter.

VISO (Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation) under Servicestyrelsen tilbyder gratis, landsdækkende specialrådgivning til borgere, kommuner, institutioner og tilbud på social- og specialundervisningsområdet, når den rette ekspertise ikke findes i

kommunen. Der ydes bl.a. rådgivning i komplicerede sager omkring æresrelaterede konflikter.

Politiet har en vigtig rolle i forhold til både forebyggelse af og efterforskning i æresrelaterede forbrydelser. Den politimæssige indsats er forankret i Rigspolitiets strategi for indsatsen over for æresrelaterede forbrydelser fra 2007. Det fremgår bl.a. af strategien, at politiet bør yde en præventiv indsats. Endvidere kan politiet iværksætte relevante beskyttelsesforanstaltninger i forhold til den enkelte borger, som er i risiko for at blive offer for æresrelateret kriminalitet, når dette - efter politiets vurdering - skønnes nødvendigt eller hensigtsmæssigt.

De danske ambassader yder bistand i udlandet i æresrelaterede sager til borgere med bopæl i Danmark. Det er f.eks. sager om genopdragelsesrejser eller sager, hvor en ung er blevet tvangsgift i udlandet og tilbageholdes der. Ambassaderne kan f.eks. hjælpe med at få kontakt til den pågældende, yde rådgivning og forsøge at få kontakt til familien og landets myndigheder samt hjælpe den pågældende med hjemrejse til Danmark.

Der er herudover en række foreninger mv., der får økonomisk støtte fra bl.a. Integrationsministeriet til indsatser i forhold til tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse.

Endelig har Integrationsministeriet og Ligestillingsafdelingen under minister for ligestilling iværksat en række initiativer af bl.a. forebyggende og holdningsbearbejdende karakter.

3 Lovgivning

De lovgivningsmæssige værn mod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse omfatter primært regler i straffeloven, udlændingeloven, ægteskabsloven samt skole- og sociallovgivningen.

3.1 Straffeloven

Efter straffelovens § 260, stk. 1, straffes med bøde eller fængsel indtil 2 år for ulovlig tvang bl.a. den, som ved vold eller trussel om vold tvinger nogen til at gøre, tåle eller undlade noget. Tvinges nogen til at indgå ægteskab, kan straffen stige til fængsel indtil 4 år, jf. straffelovens § 260, stk. 2. Bestemmelsen i stk. 2 blev indsat i 2008. Forhøjelsen af strafferammen havde til formål at afspejle samfundets stærke afstandtagen fra tvangsægteskaber.

Folketinget vedtog den 27. maj 2010 lovforslag om ændring af straffeloven og retsplejeloven (L 181), som bl.a. indebærer en skærpelse af straffen for ulovlig tvang efter straffelovens § 260 i tilfælde, hvor nogen tvinges til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt. Formålet med strafforhøjelsen er, at strafferammen for at tvinge nogen til at bære en beklædningsgenstand, der skjuler vedkommendes ansigt, afspejler, at denne særlige form for ulovlig tvang indebærer et alvorligt indgreb i den personlige frihed, der vil kunne have væsentlige og vidtrækkende konsekvenser for den pågældende. Lovændringen trådte i kraft den 1. juli 2010.

3.2 Udlændingeloven

Ifølge udlændingeloven er det som udgangspunkt en betingelse for familiesammenføring, at begge ægtefæller er over 24 år, jf. herved udlændingelovens § 9, stk. 1, nr. 1. Formålet hermed er bl.a. at forhindre tvangsægteskaber, idet de unge anses for at være bedre rustet til at sige nej til et ægteskab, de ikke ønsker, jo ældre de er.

Det er endvidere en betingelse for familiesammenføring, at ægteskabet er indgået efter begge parters eget ønske. Er der tale om et tvangsægteskab, kan der ikke meddeles op-

holdstilladelse. Bestemmelsen beskytter mod tvangsægteskab uanset den herboendes alder og supplerer således 24 års-reglen.

Endelig betragtes ægteskab mellem fætter og kusine som udgangspunkt som tvangsægteskab, og der vil derfor som udgangspunkt blive givet afslag på familiesammenføring ved ægteskab mellem fætter og kusine.

For så vidt angår genopdragelsesrejser er der indført en pligt for kommunerne efter udlændingeloven til at indberette sager til Udlændingesservice, hvor der er kendskab til eller begrundet mistanke om, at børn med opholdstilladelse efter reglerne om familiesammenføring har opholdt sig i udlandet i mere end tre måneder. Samtidig er bortfaldsreglerne for opholdstilladelse skærpet, således at barnets opholdstilladelse bortfalder efter 3 måneder, hvis det kan lægges til grund, at barnet er sendt på genopdragelsesrejse. Lovændringen trådte i kraft den 31. maj 2010.

3.3 Indgåelse af ægteskab

Ved indgåelse af ægteskab i Danmark skal myndighederne påse, at betingelserne for indgåelse af ægteskabet er opfyldt. Myndighederne skal i den forbindelse bl.a. påse, at ingen af parterne indgår ægteskabet, fordi den pågældende er udsat for tvang eller lignende. Danske myndigheder må således ikke medvirke til indgåelse af tvangsægteskaber.

I "Rapport om udlændinges indgåelse af ægteskab i Danmark" (maj 2006) beskrives gældende ret om tvangsægteskaber. Herudover angives en række anbefalinger, bl.a. at prøvelses- og vielsesmyndighederne bevidstgøres om tvangsægteskabsproblematikken og sættes i stand til at håndtere situationer, hvor der opstår konkret mistanke om tvangsægteskab. Det anbefales, at der angives objektive kriterier for, i hvilke situationer de pågældende myndigheder skal være særlig opmærksomme på risikoen for tvangsægteskab, således at dette spørgsmål kan blive undersøgt nærmere. Rapporten henleder her opmærksomheden på de erfaringer, man har gjort sig i forhold til undersøgelser af par-dannelses- og ægteskabsmønstre, når parterne er nærtbeslægtede, når parterne indgår ægteskab i en ung alder, og når en af parterne stammer fra lande/områder, hvor tvangsægteskaber forekommer.

Af rapporten fremgår, at et møde vil kunne hjælpe med at afgøre, om der er tale om et tvangsægteskab, og at sådanne møder bør afholdes af personer med den fornødne ekspertise. Det anføres i rapporten, at det kan være hensigtsmæssigt at overlade sådanne møder til sagsbehandlere, der arbejder med problematikken i relation til udlændinge. Herudover pointeres vigtigheden af, at situationen håndteres på en sådan måde, at parterne ikke udsættes for risiko for overgreb fra deres families side.

Bl.a. på baggrund af rapportens anbefalinger er Familiestyrelsen i færd med at udarbejde nærmere vejledning til prøvelses- og vielse myndighederne.

Det følger af ægteskabslovens § 24, at en ægtefælle, der er blevet tvunget til at indgå ægteskab, kan søge ægteskabet omstødt ved dom.

3.4 Særligt vedrørende genopdragelsesrejser

For at styrke indsatsen mod genopdragelsesrejser er der foretaget en række ændringer i bekendtgørelse om elevs fravær samt i bekendtgørelse om meddelelse af børnetilskud, lov om børnefamilieydelse, lov om børnetilskud og lov om boligstøtte.

For at sikre, at kommunen får kendskab til sager om børns udlandsophold, er der i bekendtgørelse om meddelelse af børnetilskud mv. indført pligt for daginstitutioner og skoler til at orientere kommunen herom. (Skoler omfatter folkeskoler, ungdomsskoler, statskoler, gymnasiale skoler, produktionsskoler, social- og sundhedsskoler, anmeldte frie grundskoler samt godkendte efterskoler, husholdningsskoler, håndarbejdsskoler, ungdomshøjskoler og institutioner for erhvervsrettet uddannelse). Daginstitutioner og skoler skal således straks indberette elevs fravær til kommunen, hvis skolen/institutionen ikke har haft kontakt med barnet i en uge, og man ikke har oplysninger om årsagen til fraværet.

Desuden skal daginstitutioner og skoler straks give meddelelse til kommunen om børns fravær, når der er kendskab til eller foreligger en formodning om et barns udlandsophold.

Endvidere er reglerne om skolers indberetningspligt til kommunen om elevers (ulovlige) fravær fra undervisningen i 2006 blevet skærpet. Skolen har således ifølge bekendtgørelse om elevers fravær pligt til straks at meddele kommunen, hvis eleven ikke er mødt i skole i mere end en uge efter sommerferien.

Regeringen har med virkning fra 1. januar 2009 desuden skærpet reglerne om inddragelse af børnefamilieydelse og børnetilskud ved barnets udlandsophold samt adgang til reduktion i boligstøtte, når der er truffet afgørelse om inddragelse af børnefamilieydelse eller børnetilskud. Det er nu hovedreglen, at barnet fysisk faktisk skal opholde sig her i landet for, at der kan udbetales børnetilskud. Hovedreglen vil kunne fraviges, hvor udlandsopholdet er kortvarigt eller midlertidigt som led i barnets uddannelsesforløb. Endvidere har forældre, der modtager børnetilskud og børnefamilieydelse, pligt til at oplyse, hvis barnet ikke opholder sig i Danmark.

Der henvises endvidere til afsnittet om udlændingelovens regler om kommunernes pligt til at indberette til Udlændingetjeneste, hvis der er kendskab til eller begrundet mistanke om, at børn med opholdstilladelse efter reglerne om familiesammenføring har opholdt sig i udlandet i mere end tre måneder, jf. afsnit 3.2.

3.5 Serviceloven

Servicelovens regler gennemgås nedenfor i kapitel 4 og 5 i forbindelse med kommunernes indsats.

4 Forebyggelse

Tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse kan ikke forebygges kun med lovgivning. Der er tale om komplekse problemstillinger, som kræver en lang række andre initiativer. For at forebygge tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse i at opstå eller eskalere er det vigtigt, at de unge og deres familie kender til de rettigheder, der sikrer den enkeltes frihed til at leve sit eget liv. Det er også vigtigt, at de unge har kendskab til de muligheder for rådgivning og støtte, der findes. Desuden er det afgørende, at lærere, sagsbehandlere osv., der møder de unge i dagligdagen, har den rette viden til at kunne gribe ind og hjælpe. Endelig handler forebyggelse af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse i vid udstrækning også om at gå i dialog og flytte holdninger. Det er en lang proces, som ikke sker fra den ene dag til den anden, men som hele tiden skal foregå. Den forebyggende indsats omfatter således en række indsatser, der varetages af såvel offentlige myndigheder og frivillige organisationer mv.

4.1 Den kommunale rådgivningspligt

Indledningsvis skal nævnes den lovfæstede kommunale rådgivningspligt. Efter servicelovens § 10 skal kommunalbestyrelsen sørge for, at enhver har mulighed for at få gratis rådgivning. Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud. Formålet med rådgivningen er at forebygge sociale problemer og hjælpe borgeren over øjeblikkelige vanskeligheder. Rådgivningen er ikke snævert begrænset til rådgivning inden for det sociale område, men skal være et bredt tilbud, der kan bidrage til at forebygge, at der opstår sociale problemer, og som kan styrke den enkeltes muligheder for at overkomme opståede problemer. Rådgivningen gælder både for voksne, unge og børn. Alle grupper har krav på, at rådgivningen tilbydes som et åbent og anonymt tilbud, når rådgivningen ikke er kombineret med andre ydelser. En undtagelse hertil er dog ophold på et kvindekrisecenter, jf. nedenfor. Herudover findes der særbestemmelser om henholdsvis familieorienteret rådgivning og rådgivning mv. til børn og unge med adfærdsvanskeligheder eller nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne samt deres familier (§ 11) og rådgivning til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med svære sociale problemer (§ 12).

I det omfang unge henvender sig med behov for rådgivning, der er relateret til æresrelaterede konflikter, skal kommunens rådgivning også give anvisninger på mulige handlemuligheder i forhold hertil, f.eks. mægling eller sætte vedkommende i kontakt med anden relevant rådgivning/netværk mv.

§ 10. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at enhver har mulighed for at få gratis rådgivning. Formålet med rådgivningen er at forebygge sociale problemer og at hjælpe borgeren over øjeblikkelige vanskeligheder. På længere sigt er formålet at sætte borgeren i stand til at løse opståede problemer ved egen hjælp. Rådgivningen kan gives særskilt eller i forbindelse med anden hjælp efter denne eller anden lovgivning.

Stk. 2. Rådgivningen skal kunne gives som et anonymt og åbent tilbud.

Stk. 3. Kommunalbestyrelsen skal i forbindelse med rådgivningen være opmærksom på, om den enkelte har behov for anden form for hjælp efter denne eller anden lovgivning.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde rådgivning om valg af hjælpemidler og forbrugsgoder samt instruktion i brugen heraf. Opgaven kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Børn, unge og forældre

§ 11. Kommunalbestyrelsen skal sørge for, at forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, kan få en gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Kommunalbestyrelsen er forpligtet til ved opsøgende arbejde at tilbyde denne rådgivning til enhver, som på grund af særlige forhold må antages at have behov for det. Tilbuddet om rådgivning skal også omfatte vordende forældre.

Stk. 2. Såvel forældre som børn og unge, der alene søger rådgivning efter stk. 1, skal kunne modtage denne anonymt og som et åbent tilbud.

Voksne

§ 12. Kommunalbestyrelsen skal sørge for tilbud om gratis rådgivning til personer med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Tilbudet om rådgivning skal også omfatte opfølgende arbejde.

Stk. 2. Opgaverne efter stk. 1 kan varetages i samarbejde med andre kommuner.

Uddrag af lov om social service

4.2 Oplysning, rådgivning og dialog

Ved siden af den lovfæstede rådgivningspligt er der iværksat en lang række initiativer til forebyggelse af tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Initiativerne henvender sig til de unge, til forældrene og til fagfolk og det frontpersonale, der har den daglige kontakt med de unge. De fleste initiativer, som gennemgås nedenfor, er iværksat og finansieret af Integrationsministeriet.

4.2.1 Tilbud til de unge

For at sikre rådgivning og støtte til de unge er der etableret en rådgivningstelefon til unge. Her kan unge ringe ind anonymt og få rådgivning, om de problemer de oplever i relation til tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, genopdragelsesrejser, vold i familien mv. Rådgivningstelefonen drives af LOKK, og de unge kan også henvende sig personligt hos LOKK. I 2009 blev Ungerådgivningen udvidet med en brevkasse/chatroom. I 2010 er der sket en markant udvidelse af LOKK's rådgivning. Der er bl.a. udover kontoret i København nu etableret et kontor i Vejle, hvor de unge har mulighed for at møde personligt op. Den eksisterende rådgivning er desuden udvidet med en døgnåben hotline, hvor de unge kan ringe døgnet rundt. Endvidere er der etableret tilbud om psykologhjælp til de unge samt mulighed for at følge de unge i en længere periode efter, at en akut krise er overstået. Endelig er der sket en udvidelse af det landsdækkende mæglerkorps, som foretager mægling i familier, hvor der eksisterer alvorlige konflikter vedrørende tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse.

På Børnerådets hjemmeside er der i 2009 blevet udarbejdet et særligt tema om genopdragelsesrejser. Temaet fortæller om forskellige former for udlandsophold og indeholder information til børnene om, hvad de kan gøre, hvis de er bekymrede for at blive sendt på genopdragelsesrejse.

I 2010 er der givet støtte til projektet nymødom.dk, som består af tre elementer: der er dels tale om personlig og telefonisk rådgivning til unge om æresrelaterede konflikter, seksualitet og myter om mødommen, dels en hjemmeside om samme emner og dels undervisning til fagfolk, unge og forældre om disse emner.

På ferie i Pakistan

Hej, jeg er en pige på 17 år, mine forældre kommer fra Pakistan. Jeg er forelsket i en fyr, men mine forældre ved ikke noget om det, de er meget optagede af hvad andre mennesker synes og sådan noget, især min far, hvis du forstår hvad jeg mener... Mine forældre kontrollerer mig helt vildt meget, især de sidste par år..... Jeg må næsten ingenting, skal bare i skole og tilbage igen. Jeg kan ikke holde det ud mere... De tjekker min taske og mobil telefon osv... De er begyndt med at tale rigtigt meget om Pakistan om at jeg skal derhen og være der et stykke tid hos min moster. De har allerede gjort det med min ældre søster for et par år siden og hun blev gift der. Nu skal vi til Pakistan på sommerferie og jeg er begyndt at blive lidt bange, fordi jeg ikke gider tage til Pakistan og ikke vil giftes som min søster. Kan I hjælpe mig?

Giftes?

Hej jeg er 23 år og har et problem. Mine forældre er meget traditionelle og religiøse og har altid været meget bekymrede for deres ære og deres ansigt udadtil, de er sig meget bevidste om vores kultur. De kom fra Afghanistan for 18 år siden. De har i lang tid talt om en fyr som de kender i Afghanistan som jeg skal giftes med, det har været aftalt i lang tid og han skal komme til Danmark, via familiesammenføring. Jeg sagde i starten at det var fint nok, men troede ikke at det virkelig ville ske...Jeg ønsker dog slet ikke gifte mig med ham. Men mine forældre vil ikke høre efter når jeg prøver at

sige noget til dem om det. De mener, at det vil være godt at gifte sig med ham, vores familier har det godt sammen og han er en god mand. Jeg vil ikke såre mine forældre eller være uden respekt for dem, men jeg føler at jeg slet ikke har noget at sige om det her....Hvad skal jeg gøre for at de hører efter?

Flytte hjemmefra?

Hejsa, jeg er 18 år og har det skidt derhjemme. Mine forældre ved ikke hvordan jeg har det, jeg har aldrig virkelig kunne tale med dem eller noget. De kommer fra Irak og er meget strenge og min far er syg og har slået min mor og også mig og mine søskende da jeg var lille.... Jeg kan ikke holde ud at være hjemme mere, jeg føler at jeg bliver kvalt, de behandler mig som et barn, jeg må ingenting, skal bare i skole og job og passe mine søskende... Jeg vil gerne komme videre med min uddannelse men det tror jeg ikke jeg kan lige nu, jeg har bare så skidt....Har overvejet om jeg ikke bare skal flytte hjemmefra, men det vil de aldrig acceptere....Kan I hjælpe mig?

Fra brevkasse på 'EtniskUng.dk', drevet af LOKK

4.2.2 Undervisning og dialog

Den meget målrettede rådgivning, som er beskrevet ovenfor, suppleres af en række tiltag, som skal nå bredere ud. Det drejer sig bl.a. om tiltag i forhold til grundskoler og ungdomsuddannelser. Ved at komme ud på skolerne med information forsøger Integrationsministeriet og andre samarbejdspartnere at sikre, at informationen når ud til dem, der ikke selv aktivt opsøger den. Aktiviteterne på skolerne har imidlertid ikke kun informativ karakter, men handler også om at sætte en dialog og en refleksion i gang, som kan være med til at flytte holdninger.

Initiativerne i forhold til skolerne omfatter bl.a. et treårigt projekt i regi af Børns Vilkår om genopdragelsesrejser og tvangsægteskab. Projektstøtten er udløbet, men initiativerne i projektet er nu forankret i Børns Vilkår. Det drejer sig bl.a. om foredrag på skoler ved Skoletjenesten i Børns Vilkår, undervisningsmateriale og hjemmeside.

Endvidere er der ved at blive udarbejdet et undervisningsmateriale om æresrelaterede konflikter til brug i folkeskoler og sprogskoler samt en undervisningsfilm om æresrelaterede konflikter, som skal kunne anvendes i folkeskolens ældste klasser og på ungdomsuddannelser samt efteruddannelser for forskellige faggrupper.

Et nyt initiativ er et korps af unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund, som er tilknyttet Integrationsministeriet, og som skal forestå en opsøgende, målrettet og skræddersyet indsats for at nå andre unge mænd med etnisk minoritetsbaggrund. De unge mænd holder oplæg på f.eks. skoler, i ungdomsklubber og foreninger, hvor de fortæller andre unge om deres erfaringer og går i dialog med de unge om æresbegreber, tvangsægteskaber og kønsligestilling. Formålet er at flytte holdninger og få de unge til at tænke over, at de har et valg og kan sige fra over for familiens forventninger til dem.

Desuden henvises til projektet nymødom.dk, der som nævnt ovenfor tilbyder undervisning om æresrelaterede konflikter, om seksualitet og om myter om mødommen.

Et andet nyt initiativ, der er på vej, er en ny kampagne om tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, kønsligestilling, individets rettigheder, menneskerettigheder og demokratisk dialog. Formålet med kampagnen er at oplyse unge og deres forældre om muligheder og rettigheder samt sætte en dialog i gang, som skal være med til at rykke holdninger vedrørende tvangsægteskaber, kønsligestilling mv. Kampagnen vil være opsøgende i form af bl.a. møder med både de unge og deres forældre. Endvidere afholdes dialogmøder for fagpersoner, og der udarbejdes en "booklet" målrettet de unge samt en guide målrettet forældre. Til brug for kampagnen oprettes desuden en hjemmeside og Facebook-annoncer, ligesom der annonceres i ungdomsbladet Chili.

4.2.3 Tilbud til forældre

For forældre er der desuden etableret en anonym telefonrådgivning, hvor forældre kan ringe og modtage rådgivning, hvis de oplever at stå med alvorlige problemer med deres børn, som de er usikre på, hvordan de skal håndtere. Det kan f.eks. handle om at sætte rimelige grænser for de unge, angst for rygter i miljøet pga. den unges opførsel eller

uenigheder om ægteskab. Telefonrådgivningen drives af LOKK og har i 2009 haft 11 og i 2010 55 henvendelser.

Desuden henvises til projektet nymødom.dk, der som nævnt ovenfor tilbyder undervisning om æresrelaterede konflikter, om seksualitet og om myter om mødommen også til forældre.

4.2.4 Tilbud til fagfolk

For at sikre, at offentlige myndigheder og institutioner kan identificere tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse og iværksætte de rette foranstaltninger, er der etableret en række tilbud målrettet personalet i myndigheder og institutioner.

Tvangsægteskab og lignende undertrykkelse udspiller sig ofte inden for den enkelte familie, og det er en særsomt udfordring for myndigheder og institutioner at være opmærksomme på og opdage, at et barn eller en ung udsættes for tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Det gælder i særlig grad medarbejdere, der har kontakt med børn og unge. Frontpersonalet spiller således en vigtig rolle i forhold til at opdage tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse og handle i forhold til familier, der er implicerede. Frontpersonalet omfatter f.eks. lærere, pædagoger, kommunale sagsbehandlere, læger, sundhedspersonale på skadestuer og andre steder i sundhedsvæsenet, politiet og SSP-medarbejdere. Frontpersonalet møder ikke nødvendigvis ofte problematikker omhandlende tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, og kan være i tvivl om, hvordan de skal gå til dette problemfelt. Der er derfor iværksat en lang række initiativer for at imødekomme disse behov.

Der har på den baggrund i en årrække været etableret en rådgivningstelefon til kommunale sagsbehandlere, lærere, politiet mv. Her ydes rådgivning om generelle spørgsmål vedrørende tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse og om konkrete sager, hvor de sociale myndigheder, skoler, politi osv. har behov for sparring med en professionel. Rådgivningstelefonen drives af LOKK. Rådgivningstelefonen suppleres af en internetbaseret værktøjskasse. LOKK tilbyder endvidere undervisning og temadage for kommuner, hospitaler, politiet samt på uddannelsesinstitutioner for bl.a. socialrådgivere, lærere, social-

pædagoger og sygeplejersker. I november 2009 afholdt LOKK og Integrationsministeriet en stor konference om vold og æresrelateret vold i familier med indvandrerbaggrund. På konferencen deltog primært fagfolk fra kommuner, krisecentre, politiet osv. Konferencen er fulgt op af en konference i november 2010 om etniske unge, modenhed og social kontrol. Også i 2011 vil der blive afholdt en konference.

Integrationsministeriet har endvidere som noget nyt fra 2010 tilbudt rådgivning til kommunale sagsbehandlere samt oplæg på uddannelsesinstitutioner om tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Desuden er Integrationsministeriet ved at udarbejde en vejledning til frontmedarbejdere om tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, ligesom der i 2010 er givet støtte til udarbejdelse af to fagbøger om arbejdet med tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Fagbøgerne vil omhandle henholdsvis konfliktmægling og psykosocialt arbejde med etniske minoritetspiger udsat for tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse.

Politiet foretager løbende en opkvalificering af sine medarbejdere i forhold til at kunne håndtere æresrelaterede sager. Det sker bl.a. i form af kurser og temadage.

Sager, hvor en ung er sendt til udlandet i forbindelse med en genopdragelsesrejse rejser en række spørgsmål, og der er derfor udarbejdet informationsmateriale til kommunerne om kommunernes indsats mod genopdragelsesrejser og om ambassadernes kompetencer i sager om genopdragelsesrejser. Materialet er tilgængeligt på Integrationsministeriets hjemmeside. Jf. endvidere afsnit 5.4 om ambassadernes indsats.

4.2.5 Mægling

Hvis en konflikt er eskaleret, vil der ofte være behov for andre tiltag, der griber mere aktivt ind i konflikten. Der tilbydes derfor konfliktmægling til familier, der oplever konflikter i forbindelse med bl.a. tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Konfliktmægling vil ofte ske i samarbejde med politiet og de sociale myndigheder. Konfliktmæglingen tilbydes af LOKK, og stilles til rådighed for politi og sociale myndigheder, når disse henvender sig.

Udover ovenstående initiativer, som er iværksat af Integrationsministeriet, har der også i regi af Ligestillingsafdelingen været iværksat en række initiativer. Disse har bl.a. omfattet en rettighedskampagne, hvis formål er at oplyse kvinder med indvandrerbaggrund om deres rettigheder og om ligestilling med henblik på, at de bedre kan agere i deres familier, i deres lokalområde og i samfundet som helhed. Kampagnen retter sig særligt til sprogskolerne, men også til kvindeforeninger. Kampagnen suppleres af et debatmateriale om ligestilling og kvinders rettigheder til brug på sprogskoler, i boligområder og kvindeforeninger. Debatmaterialet består af en bog og en lærervejledning. Endvidere er iværksat et mentorfamilieprojekt, der sætter fokus på ligestilling mellem mænd og kvinder, kønsroller, børneopdragelse, familieliv og giver gensidigt kendskab til og forståelse mellem nydanske og gammeldanske familier.

5 Den akutte hjælp

5.1 Kommunernes indsats

5.1.1 Særlig indsats for voksne, herunder kvindekrisecentre

I lov om social service er der som nævnt fastsat nærmere regler om kommunernes rådgivning til personer med sociale problemer.

Serviceovens § 81 og 82 angiver det specifikke formål med indsatsen over for voksne. Efter § 81 pålægges kommunalbestyrelserne således at tilbyde en særlig indsats til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Formålet er at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres, og der lægges vægt på en samlet helhedsorienteret indsats, der kan bidrage til at forbedre den enkeltes sociale funktion, udviklingsmuligheder og livsudfoldelse - og understøtte den enkeltes muligheder for en selvstændig tilværelse. Personer, der udsættes for æresrelaterede konflikter, vil også være omfattede af dette tilbud om en særlig indsats.

Uddrag af lov om social service

§ 81. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde en særlig indsats til voksne med nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller med særlige sociale problemer. Formålet med indsatsen er

- 1) at forebygge, at problemerne for den enkelte forværres,
- 2) at forbedre den enkeltes sociale og personlige funktion samt udviklingsmuligheder,
- 3) at forbedre mulighederne for den enkeltes livsudfoldelse gennem kontakt, tilbud om samvær, aktivitet, behandling, omsorg og pleje og

4) at yde en helhedsorienteret indsats med servicetilbud afpasset efter den enkeltes særlige behov i egen bolig, herunder i botilbud efter lov om almene boliger m.v. eller i botilbud efter denne lov.

Efter § 109 i lov om social service pålægges kommunalbestyrelserne at give kvinder, der har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold tilbud om midlertidigt ophold sammen med deres eventuelle børn i boformer til kvinder. Under opholdet skal kvinderne og eventuelle børn modtage omsorg og støtte. Bestemmelsen blev indsat i loven i 2003. Kvinder, som er udsat for æresrelaterede konflikter, er også omfattet af bestemmelsen og kan således tage ophold på et kvindekrisecenter.

Derudover skal kommunalbestyrelsen - ligeledes i medfør af § 109 - tilbyde støtte og vejledning fra en familierådgiver til kvinder med børn i forbindelse med udflytningen fra et krisecenter, og indtil kvinden og børnene er etableret i egen bolig. Rådgivningen gives i forhold til f.eks. bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner og sundhedsvæsen og skal understøtte de enkelte dele i kommunalbestyrelsens øvrige tilbud. Rådgivningen skal iværksættes, når forberedelsen til udflytning fra boformen påbegyndes, og fortsætte indtil kvinden og børnene er etableret i egen bolig.

Endvidere skal der tilbydes psykologbehandling til alle børn, som kommer på krisecenter sammen med deres mor.

§ 109. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde midlertidigt ophold i boformer til kvinder, som har været udsat for vold, trusler om vold eller tilsvarende krise i relation til familie- eller samlivsforhold. Kvinderne kan være ledsaget af børn, og de modtager under opholdet omsorg og støtte.

Stk. 2. Optagelse i boformen kan ske anonymt ved egen henvendelse eller ved henvisning fra offentlige myndigheder.

Stk. 3. Lederen træffer afgørelse om optagelse.

Stk. 4. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde støtte og vejledning fra en familierådgiver til kvinder med børn på boformer efter denne bestemmelse. Rådgivningen gives i forhold til bolig, økonomi, arbejdsmarked, skole, daginstitutioner, sundhedsvæsen m.v. og skal understøtte de enkelte dele i kommunalbestyrelsens øvrige tilbud. Rådgivningen iværksættes, når forberedelsen til udflytning fra boformen påbegyndes, og indtil kvinden og børnene er etableret i egen bolig.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsen skal tilbyde psykologbehandling til alle børn, som ledsager moderen under dennes ophold i boformer efter denne bestemmelse. Behandling skal have et omfang på mindst fire timer og op til ti timer afhængigt af barnets behov. Behandlingen skal udføres af en autoriseret psykolog. Pligten til at tilbyde psykologbehandling gælder uanset opholdets varighed. Tilbuddet skal iværksættes under selve opholdet eller i umiddelbar forlængelse heraf.

Uddrag af lov om social service

Det kan endvidere oplyses, at VISO (Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation) under Servicestyrelsen tilbyder gratis, landsdækkende specialrådgivning til bl.a. borgere, kommuner og institutioner, når den rette ekspertise ikke findes i kommunen.

Som en del af forpligtelsen til at tilbyde specialrådgivning har VISO indgået kontrakt med Døgnkontakten i Københavns Kommune. Døgnkontaktens ekspertise er bl.a. afdækning og beskrivelse af problemer og ressourcer i relation til konkrete sager med kriseramte familier med anden etnisk baggrund end dansk, hvor hovedproblemstillingen er generationskonflikter eller tvangsægteskab. Kommunerne kan hermed få bistand fra VISO i komplicerede sager omkring æresrelaterede konflikter.

5.1.2 Indsatsen for udsatte børn og unge i kommunerne

I det følgende beskrives kommunernes forpligtelser og handlemuligheder over for børn og unge efter reglerne i lov om social service. De foranstaltninger, der kan iværksættes efter serviceloven, finder også anvendelse i forhold til æresrelaterede konflikter, såfremt betingelserne i serviceloven i øvrigt er opfyldt. Særlig vigtigt er det at fremhæve underretningspligten for offentligt ansatte, kommunens mulighed for at iværksætte en undersøgelse af et barns forhold, muligheden for at iværksætte særlige foranstaltninger samt muligheden for anbringelse uden for hjemmet.

Tilsynsforpligtelsen

Kommunerne har efter servicelovens § 146 en forpligtelse til at føre tilsyn med de forhold, hvorunder børn og unge under 18 år lever. Formålet med tilsynet er så tidligt som muligt at få kendskab til tilfælde, hvor der må antages at være behov for særlig støtte.

Underretningspligten

Alle personer, der udøver offentligt hverv eller offentlig tjeneste, har en skærpet underretningspligt. Pligten til at underrette kommunen træder i kraft, hvis personer under udøvelse af tjenesten eller hvervet får kendskab til forhold, der giver formodning om, at et barn eller ung under 18 år har brug for særlig støtte. Reglerne om den skærpede underretningspligt findes i servicelovens § 153 og er nærmere fastsat i bekendtgørelse nr. 1336 af 30. november 2007.

Undersøgelsespligten

Såfremt det må antages, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte, skal kommunen foretage en undersøgelse af barnets eller den unges og familiens forhold, jf. servicelovens § 50. Undersøgelsen skal afdække problemer og ressourcer og føre til en begrundet stillingtagen til, om der skal iværksættes foranstaltninger og i givet fald, hvad disse skal være. Når det må anses for at være nødvendigt for at afgøre, om der er åbenbar risiko for alvorlig skade på et barns eller en ungs sundhed eller udvikling, kan børn- og ungeudvalget uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren beslutte at gen-

nemføre undersøgelsen ved at fjerne barnet fra hjemmet i op til 2 måneder med ophold på et sygehus eller en institution, jf. servicelovens § 51.

Særlige foranstaltninger

Kommunen skal træffe afgørelse om en foranstaltning efter servicelovens § 52, når det må anses at være af væsentlig betydning for et barns eller en ungs særlige behov. En foranstaltning kan bl.a. være en anbringelse uden for hjemmet, jf. nedenfor. En foranstaltning efter § 52 forudsætter som hovedregel samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Der er dog en række vigtige undtagelser, idet kommunen efter § 56 kan træffe afgørelse om en række forebyggende foranstaltninger, selvom forældremyndighedsindehaverne ikke ønsker det. Det drejer sig om konsulentbistand med hensyn til barnets eller den unges forhold, udpegelse af en personlig rådgiver for barnet eller den unge eller udpegelse af en fast kontaktperson.

Afgørelse om anbringelse uden for hjemmet - uden samtykke (tvangsfjernelse)

Kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om en anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens § 58, stk. 1, uden samtykke fra forældrene og den unge over 15 år, hvor der er åbenbar risiko for, at barnet eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade. Dette kan eksempelvis være i tilfælde, hvor barnet ikke gives tilstrækkelig omsorg fra forældremyndighedsindehaverens side, hvor barnet udsættes for vold eller andre overgreb, eller hvor barnet har sociale problemer, og hvor det ud fra de foreliggende oplysninger må formodes, at forebyggende foranstaltninger i hjemmet ikke vil være tilstrækkelige.

Efter servicelovens § 58, stk. 3, har børne- og ungeudvalget en særlig adgang til at anbringe unge over 15 år uden for hjemmet, selv om forældremyndighedsindehaveren protesterer, hvis den unge erklærer sig enig i anbringelsen. Betingelserne for at kunne anvende denne bestemmelse er, at anbringelsen skal være af væsentlig betydning for den unges særlige behov, og at den unges problemer ikke vil kunne løses ved et fortsat ophold i hjemmet. Kriterierne for at kunne anbringe efter § 58, stk. 3 er lempeligere end kriterierne efter § 58, stk. 1. I sager, hvor den unge er blevet anbragt efter § 58, stk. 3,

kan den unge dog opleve et stort pres fra familie og omgangskreds med henblik på at få den unge til at skifte holdning.

Særligt om kommunernes indsats, hvis barnet eller den unge opholder sig i udlandet

Den omstændighed, at et barn eller en ung, som bor i Danmark, er sendt på genopdragsrejse i udlandet og ikke opholder sig her i landet, er ikke til hinder for, at kommunen kan iværksætte støtte over for barnet eller den unge. Dette er afgjort af Ankestyrelsen i en række principafgørelser. Den omstændighed, at barnet eller den unge ikke opholder sig her i landet, kan dog betyde, at det kan være svært for kommunen at oplyse sagen. Det kræver, at kommunen er i besiddelse af et tilstrækkeligt oplysningsgrundlag f.eks. i form af tidligere indhentede oplysninger, for at afgørelsen kan træffes.

Såfremt kommunen finder, at der er grundlag for at træffe afgørelse om f.eks. anbringelse af barnet eller den unge uden for hjemmet, vil kommunen derfor også have hjemmel til at afholde udgifter til, at eventuelle foranstaltninger effektueres. Det betyder bl.a., at kommunen vil kunne afholde udgifter til barnets hjemrejse, hvis dette er nødvendigt for at bringe barnet hjem til f.eks. en anbringelse. Kommunen har dog ikke myndighedsbeføjelser uden for landets grænser. Derfor kræves det i en sådan situation, at de ansvarlige for barnet i det pågældende land samarbejder om den danske kommunes indsats over for barnet eller den unge, herunder om barnets eller den unges hjemrejse til Danmark.¹

5.1.3 Kommunernes beredskab

Som det fremgår af ovenstående, fastsætter den sociale lovgivning de tilbud, som den enkelte kommunalbestyrelse skal etablere. Der er dog tillagt den enkelte Kommunalbe-

¹ Se afsnit 5.4 om ambassadernes rolle i forbindelse med æresrelaterede konflikter.

styrelse brede rammer med hensyn til, hvorledes den sociale indsats nærmere varetages på kommunalt plan.

Servicestyrelsen under Socialministeriet iværksatte ultimo december 2008 en undersøgelse af kommunernes beredskab i forhold til vold for at få afdækket, om kommunerne er klædt på til at tackle henvendelser om vold i parforhold, herunder æresrelateret vold eller trussel herom.

Servicestyrelsens undersøgelse

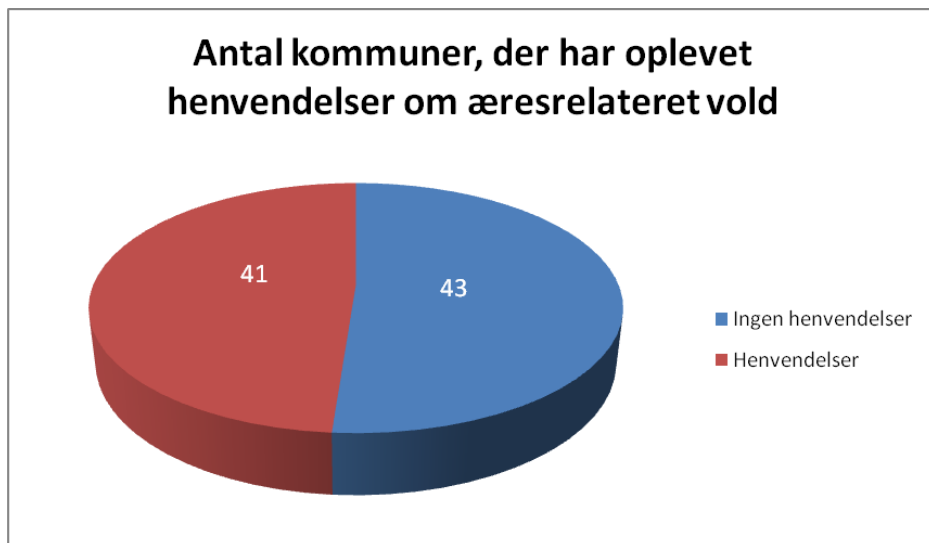
Undersøgelsen bygger på to spørgeskemaer om henholdsvis *partnervold* og *æresrelateret vold*, som er sendt til alle landets kommuner. Der er 86 kommuner, der har besvaret skemaet om partnervold og 88 kommuner, der har besvaret skemaet om æresrelateret vold. Spørgeskemaundersøgelsen fokuserer på fire forskellige områder af kommunernes arbejde med de to voldstyper.

- Registreringen af henvendelser vedrørende de to voldstyper
- Det særlige beredskab i forhold til disse voldsproblematikker
- Information til borgerne om de to typer vold
- Samarbejdspartnere i arbejdet med voldsproblematikkerne

I forhold til henvendelser er det undersøgt, om kommunerne opgør henvendelser fra enkeltpersoner i forhold til problematikker om henholdsvis partnervold og æresrelateret vold. De fleste kommuner har ikke noget overblik over det samlede antal henvendelser fra enkeltpersoner til kommunen. Kommunerne har ikke pligt til at føre statistik over antal enkeltpersoner, der henvender sig, og dokumentationen for den enkelte henvendelse ligger derfor oftest kun i den enkelte sag og kan ikke opgøres umiddelbart, uden at alle sager gennemgås.

I forhold til æresrelateret vold har 43 kommuner ikke haft henvendelser vedrørende æresrelateret vold i det sidste år. 36 kommuner har haft henvendelser, men opgør ikke antallet af enkeltsager. Det er således kun 5 kommuner, der registrerer det samlede antal henvendelser fra enkeltpersoner, og disse kommuner har i gennemsnit haft 5 henvendelser vedrørende æresrelateret vold inden for de sidste 12 måneder. Blandt de kommu-

ner, der registrerer det samlede antal henvendelser fra enkeltpersoner om æresrelateret vold, oplyses det, at alle henvendelser har drejet sig om kvinder.

Kilde; 'Kommunernes beredskab i forhold til vold og æresrelateret vold' Servicestyrelsen 2009

Med hensyn til kommunernes særlige beredskab i forhold til henvendelser og sager vedrørende problematikker om partnervold og æresrelateret vold er det undersøgt, hvordan beredskabet er organiseret, og om der er særligt uddannet personale til at tage sig af disse sager. Med særligt menes der bl.a., om kommunen har en person, en enhed eller et team, der tager sig af denne type vold. Desuden er det undersøgt, om der i kommunen findes et midlertidigt botilbud (f.eks. et krisecenter) til personer, der er ramt af vold. Endelig er kommunerne blevet spurgt, om de har udformet en skriftlig politik på de to voldsområder.

I forhold til æresrelateret vold er billedet, at 14 kommuner angiver, at de har et særligt beredskab i forhold til henvendelser vedrørende personer *under* 18 år, og 16 kommuner har et særligt beredskab til personer *over* 18 år. Beredskabet vedrørende æresrelateret vold er døgnåbent i 8 kommuner for personer *under* 18 år og i 5 kommuner for personer *over* 18 år. I 13 kommuner er der ansatte, der er særligt uddannet til at tage sig af hen-

vendelser om æresrelateret vold. Desuden har 32 kommuner et opholdssted i kommunen og/eller en formaliseret aftale om brug af et sådant sted til personer, der har været udsat for æresrelateret vold. I 27 kommuner med et opholdssted og/eller en aftale om brug af et sådant, er opholdsstedet kun åbent for kvinder, mens ingen kommuner benytter opholdssteder kun for mænd. Der er 9 kommuner, der benytter opholdssteder, der både rummer kvinder og mænd. I forhold til at have udarbejdet en skriftlig politik for arbejdet med problematikker vedrørende æresrelateret vold er det kun tilfældet for 2 kommuner.

Kommuneundersøgelsen har også belyst kommunernes informationer til borgerne om beredskabet. Der er 8 kommuner, der har et informationsmateriale om tilbud i forhold til æresrelateret vold.

Endelig er det undersøgt, hvem kommunernes samarbejdspartnere er på området. 36 kommuner har svaret, at de har et formaliseret samarbejde med eksterne partnere i tilfælde af konkrete sager om æresrelateret vold. 30 af disse kommuner har et samarbejde med et eller flere kvindekrisecentre, og 25 kommuner har et samarbejde med politiet. 17 kommuner har et samarbejde med Landsforeningen af KvindeKrisecentre, LOKK. Andre samarbejdspartnere er psykologer, praktiserende læger og hospitaler.

Tallene viser, at alle kommuner har en eller anden form for beredskab, typisk baseret på et samarbejde med et eller flere krisecentre. Visse kommuner har udviklet et særligt beredskab til at imødekomme henvendelser om vold eller trussel om vold i nære relationer ved at have døgnåbent, særligt uddannet personale, formuleret målrettet politik på området og indrettet organisationen, så den understøtter opgavevaretagelsen.

5.2 Særlige bosteder

5.2.1 Rehabiliteringscentret for Etniske Kvinder i Danmark og botilbud for unge par.

I nogle tilfælde er der behov for, at de unge kan få beskyttelse, hjælp og støtte et sikkert sted. De unge kan være i så konfliktfyldte situationer, at de er truede og derfor i en

periode må opholde sig under særligt sikre forhold. De unge vil i sådanne tilspidsede situationer ofte også have brug for særlig støtte, vejledning eller psykologbistand. Der er på den baggrund etableret et særligt bosted for kvinder og et særligt bosted for unge par jf. nedenfor.

Rehabiliteringscentret for Etniske Kvinder i Danmark (R.E.D.)

Bostedet er et tilbud til unge kvinder mellem 18 - 30 år, der flygter fra tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Bostedet tilbyder en meget høj grad af sikkerhed og arbejder bl.a. på at få kvinderne tilbage til et almindeligt liv med uddannelse, arbejde etc. Bostedet har eksisteret i ca. 6 år og har opnået særlig viden om tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse og de behov, de unge kvinder har. Kvinderne kan bo på stedet i op til to år, og der er plads til 12 kvinder.

Emilie er 18 år og kommer fra en mindre provinsby i Danmark, hvor hun er født og opvokset.

Emilies forældre er meget strenge, og der kommunikeres ikke åbent og frit i hjemmet. Hun oplever vold, social kontrol og daglige irettesættelser. Emilie flygter fra hjemmet, idet hun oplever, at hendes familie i stigende grad isolerer hende fra omgivelserne. Hendes hverdag er præget af usikkerhed og begrænsninger, og forældrene vil ikke tage stilling til hendes fremtid.

Da hun flygter fra hjemmet, er der ingen aktuel trussel om tvangsægteskab, men det er hendes opfattelse, at hun ikke selv får mulighed for at vælge sin kommende ægtemand, når det bliver aktuelt. Det er Emilies studievejleder, der hjælper hende med at finde frem til R.E.D.

Da Emilie flygter, går hun i gymnasiet, og er i færd med at færdiggøre 3.g. Dette fortsætter hun med, da hun kommer til at bo på R.E.D. Medarbejderne hjælper hende med at finde et studenterkursus samt med de praktiske forhold omkring indskrivning. Under sit ophold oplever Emilie omsorg, venskab og frihed til at være den, hun er. Hun engagerer sig i livet på R.E.D., om end hun som person er lidt tilbageholdende.

Hun nyder samværet med både medarbejdere og beboere, og kan egentlig godt lide den struktur, som hverdagen på R.E.D. byder på.

Mens hun bor på R.E.D., får hun hjælp fra centerets lærer og coach til at lave lektier samt til at afklare sine ønsker for fremtiden. Der er nogle svære perioder, især i forbindelse med eksamen.

Her møder hun også god støtte hos medarbejderne og nyder i særdeleshed, at der altid er nogen at tale med, hvis hun pludselig bliver trist. Under opholdet har Emilie endvidere kontakt til LOKK, der laver flere mæglinger mellem hende og familien. Hun oplever, at det er rart at have muligheden for at sige fra overfor forældrene og glæder sig over, at hun gennem mæglingerne igen får kontakt til sin familie, der vælger at acceptere hendes valg med hensyn til uddannelse.

Emilie ønsker at læse videre på universitetet og flytter efter sit ophold på R.E.D. på kollegium.

Hun bor på R.E.D. i 10 måneder.

Kilde; 'Evaluering af Rehabiliteringscentret for Etniske Kvinder i Danmark' Rapport 3. september 2008

Botilbud for par

I nogle tilfælde flygter unge par fra tvangsægteskab og lignende undertrykkelse, og begge har brug for beskyttelse og støtte. Tidligere har der kun været særlige botilbud til unge kvinder, men der er i 2010 etableret et særligt bosted for unge par mellem 18 og 30 år, der er i risiko for tvangsægteskab og lignende undertrykkelse. Tilbuddet åbnede den 1. maj 2010, og der er plads til fem par.

Botilbuddet tilbyder udover beskyttelse til de unge bl.a. akut hjælp og rådgivning, herunder psykologbistand, efterfølgende støtte under opholdet samt støtte til at fortsætte/komme i uddannelse eller arbejde. Før de unge par sluses ud i samfundet igen, tilrettelægges der et efterværn, der sikrer, at de unge bliver i stand til at klare sig selv.

5.3 Politiets indsats

5.3.1 *Strategi for den politimæssige håndtering af æresrelateret kriminalitet*

Den politimæssige håndtering af æresdrab og andre strafbare forhold, der har forbindelse med kulturelt eller religiøst betingede normer og æresbegreber, er forankret i en strategi, som Rigspolitiet udsendte i januar 2007. Formålet med Rigspolitiets strategi for politiets indsats over for æresrelaterede forbrydelser er at fastlægge en overordnet ramme for den samlede politimæssige håndtering af denne kriminalitetsform.

I kølvandet på strategien er det bl.a. sikret, at der i alle landets politikredse er medarbejdere, der er specialiseret i at håndtere sager med relation til kulturelt eller religiøst betingede normer.

I tilknytning til indsatsen i politikredsene afholder Rigspolitiets Nationale Efterforskningscenter årligt et seminar om æresrelaterede forbrydelser. Formålet med seminaret er at sikre et højt kompetenceniveau i politikredsene og fastholde samarbejdet mellem kredsene og Rigspolitiet på området.

5.3.2 *Politimæssig monitorering*

Som et led i politiets strategi foregår der en systematisk politimæssig monitorering af området. Dette indebærer bl.a., at politikredsene løbende indberetter samtlige foreliggende oplysninger, der kan være af betydning for bekæmpelsen af æresrelaterede forbrydelser, til Rigspolitiets Nationale Efterforskningscenter (NEC), hvor politikredsenes oplysninger bearbejdes og suppleres med oplysninger fra andre kilder, herunder fra sociale myndigheder og organisationer, ligesom de analyseres.

Formålet med den systematiske politimæssige monitorering er, at politiet på baggrund af en omfattende og aktuel baggrundsviden proaktivt - det vil bl.a. sige uden at afvente anmeldelser - kan iværksætte og målrette efterforskninger, hvor der er risiko for, at der

kan finde æresrelaterede forbrydelser sted. Samtidig giver monitoringen politiet mulighed for at styrke den præventive indsats.

5.3.3 Politimæssige beskyttelsesforanstaltninger, herunder identitetsskifte

Som led i beskyttelsen af personer, der er ofre eller er i risiko for at blive ofre for æresrelateret kriminalitet, kan politiet iværksætte sådanne foranstaltninger, som efter politiets skøn anses for nødvendige eller hensigtsmæssige. Disse kan efter omstændighederne bestå i, at politiet - eventuelt i samarbejde med den overordnede anklagemyndighed og Politiets Efterretningstjeneste - iværksætter beskyttelsesforanstaltninger i form af f.eks. patruljering og bevogtning.

I helt ekstraordinære tilfælde, hvor de foranstaltninger, som kan iværksættes af politikredsen, ikke anses for tilstrækkelige, kan Politiets Efterretningstjeneste iværksætte beskyttelsesforanstaltninger inden for rammerne af det såkaldte vidnebeskyttelsesprogram. Programmet har i sin nuværende form eksisteret siden 2001.

I de mest alvorlige tilfælde kan der foretages et fuldstændigt identitetsskifte med nyt navn og adresse mv., og den pågældende kan eventuelt også hjælpes til et nyt liv i et andet land.

For at et identitetsskifte skal kunne gennemføres, skal den pågældende medvirke til processen og overholde en række konkret fastsatte betingelser. Den pågældende skal således være indstillet på bl.a. at afbryde kontakten til familie, venner og øvrige omgangskreds, ligesom det er nødvendigt at opgive arbejde eller uddannelse. Vidnebeskyttelsesprogrammet kan ikke gennemføres, hvis den pågældende ikke fuldt ud er parat til at overholde disse betingelser.

Politiets Efterretningstjeneste har oplyst, at tjenesten har en række erfaringer med gennemførelse af vidnebeskyttelsesforanstaltninger, herunder identitetsskifte, i forbindelse med æresrelateret kriminalitet. Som beskrevet har det dog store menneskelige omkostninger for den pågældende at skifte identitet som led i et vidnebeskyttelsesprogram, og navnlig kan det være vanskeligt for unge mennesker at overskue konsekvenserne af en

beslutning om et identitetsskifte. På den baggrund bør et identitetsskifte også forbeholdes de mest alvorlige sager, hvor mindre indgribende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige.

5.4 Udenrigsministeriets og danske ambassaders indsats

En særlig udfordring i forbindelse med indsatsen mod æresrelaterede konflikter er, at dette kan finde sted uden for Danmark. I indsatsen mod æresrelaterede konflikter spiller Udenrigsministeriet og ambassaderne derfor også en vigtig rolle.

5.4.1 Udenrigsministeriets og danske ambassaders rolle

Rammerne for Udenrigstjenestens arbejde

Udenrigstjenesten har bl.a. til opgave at hjælpe danske borgere i nød i udlandet, og en dansk repræsentation vil inden for rammerne af opholdslandets love og bestemmelser yde hjælp og vejledning til danske statsborgere. I praksis yder den danske udenrigstjeneste udenlandske statsborgere med fast bopæl i Danmark den samme bistand i udlandet, som ydes til danske statsborgere. Udenlandske børn på genopdragelsesrejse i oprindelseslandet samt udenlandske voksne og børn, som tvangsgiftes eller efterlades i udlandet, vil derfor også få hjælp fra Udenrigstjenesten, såfremt de forud for deres ophold i udlandet har haft fast ophold i Danmark.

Den konkrete hjælp

Det er selvfølgelig en forudsætning for at kunne hjælpe et barn, der er sendt på genopdragelse, en person, som er blevet tvangsgift, eller et barn og/eller ægtefælle, som er blevet efterladt i udlandet, at den pågældende danske ambassade i oprindelseslandet får kendskab til sagen. Denne information kan komme fra barnet/den voksne selv, fra slægtninge, venner eller fra andre offentlige myndigheder i Danmark, som måtte kende til sagen. Det er vigtigt, at ambassadens involvering ønskes af den pågældende person, og en stor fordel, hvis det er muligt for ambassaden at være i kontakt med personen, også når det drejer sig om et barn. Ambassadens bistand vil i videst muligt omfang blive

planlagt i samarbejde med personen, og der foretages en konkret vurdering af løsningsmuligheder i hver enkelt sag.

De forskellige løsningsmuligheder i en sag vil blive vurderet under hensyntagen til, at løsningen ikke må være i modstrid med lokal lovgivning. I mange lande vil forældres tvangsmæssige midlertidige anbringelse af et barn i oprindelseslandet f.eks. ikke nødvendigvis blive anerkendt som lovstridigt. Tilsvarende er det i en række lande muligt for forældre eller andre pårørende at nedlægge forbud mod et barns udrejse af landet hos lokale myndigheder. Hvis familien eller de stedlige myndigheder modarbejder et barns udrejse, kan det derfor være vanskeligt for ambassaderne at hjælpe barnet. Det samme gør sig gældende i forhold til efterladte børn og ægtefæller samt tvangsgiftede myndige personer. I mange lande kan f.eks. både forældre og ægtefæller også nedlægge forbud mod, at en ægtefælle/voksnet barn udrejser fra landet.

Omfanget af sager

Udenrigsministeriet følger løbende antallet af verserende æresrelaterede sager, hvor udenrigstjenesten er involveret. Antallet af sager varierer, ligesom omfanget af bistanden kan variere fra sag til sag. Den 1. maj 2010 var der 12 aktive sager omfattende 19 efterladte ægtefæller og børn samt 5 tvangsægteskaber. Sagerne fordelte sig geografisk i Asien mv. samt Afrika og Mellemøsten.

Udenrigsministeriets bistand

Som udgangspunkt vil ambassadens bistand ofte bestå i:

- At søge at skaffe oplysninger om barnets/den voksnes opholdssted.
- At hjælpe personen eller andre danske myndigheder med at få adgang til advokater eller andre rådgivningsinstitutioner, som kan vejlede om familie- og socialretlige forhold i opholdslandet, herunder afklare retsgrundlaget for personens ufri-villige ophold/situation.
- At rette henvendelse til opholdslandets myndigheder for at drøfte muligheder og rammer for personens tilbagerejse til Danmark.
- At forsøge at overtale forældre eller slægtninge til at medvirke til en fredelig løsning af sagen. I sager med børn vil hensynet til barnets tarv i den forbindelse veje meget tungt, herunder barnets fremtidige relationer til familien.
- At give praktisk bistand i forbindelse med hjemrejse f.eks. i forbindelse med udstedelse af rejsedokumenter og indkøb af billetter (på baggrund af tilsagn om betaling).
- At etablere kontakt til modtagende offentlige myndigheder i Danmark.

Generelt vil det være lettere at hjælpe i æresrelaterede sager, såfremt der er en dansk ambassade i det pågældende opholdsland. I modsat fald kan kontaktmulighederne til den pågældende person være begrænsede.

Samarbejde med andre danske myndigheder

Udenrigsministeriet samarbejder med bl.a. kommuner og andre relevante myndigheder. Drejer det sig om udenlandske statsborgere med fast ophold i Danmark, er Udlændingservice en vigtig samarbejdspartner.

Ambassaderne og Udenrigsministeriet kan hjælpe barnet/den voksne med at formidle kontakt til forældre, slægtninge, venner eller andre danske myndigheder med henblik på at skaffe finansiering til f.eks. advokatbistand, forplejning og hjemrejse. Udenrigstjenesten har ikke bevillingsmæssigt muligheder for selv at afholde sådanne udgifter.

I forhold til genopdragelsessager omfatter ambassaderne og Udenrigsministeriets ansvarsområde den periode, barnet befinder sig i udlandet. Udenrigsministeriet og de danske ambassader kan dog både før og under et genopdragelsesophold bistå andre danske myndigheder med at fremskaffe oplysninger i udlandet til belysning af en konkret sag, hvis det ønskes. Ligeledes kan man i disse perioder rådgive et barn, pårørende, venner eller andre danske myndigheder, der har mistanke om en forestående genopdragelsesrejse, om de muligheder de danske ambassader har for at hjælpe det pågældende barn i oprindelseslandet.

Information om Udenrigsministeriets arbejde på området

Udenrigsministeriets hjemmeside giver oplysninger om den bistand, som Udenrigsministeriet og ambassaderne kan yde. Borgere vejledes også telefonisk, og Udenrigsministeriet deltager regelmæssigt i netværksgrupper sammen med andre berørte myndigheder og institutioner.

6 Opfølgning

Når man har været i en social krise som f.eks. et tvangsægteskab eller lignende undertrykkelse vil man ofte have behov for en form for opfølgning, når den akutte krise er ovre, og man skal vende tilbage til en almindelig tilværelse igen. Kommunernes muligheder for at yde støtte i sådanne tilfælde er reguleret i serviceloven, idet servicelovens § 81 også vil gælde her. Der findes herudover en række konkrete opfølgings- og efterforsorgstilbud, som gennemgås nedenfor. En række af tilbuddene har kort været nævnt tidligere i forbindelse med gennemgangen af de særlige bosteder.

For kvinder, der har været på kvindekrisecenter, dækkes udgifter til efterforsorg i henhold til serviceloven i op til et år efter udflytningen fra krisecentret. Efterforsorgen kan omfatte hjælp til at komme i gang med uddannelse, arbejde, kontaktperson mv. Der er desuden på nogle kvindekrisecentre etableret særlige efterværnsprojekter for kvinderne, når de fraflytter krisecentret, herunder til kvinder, der har været på krisecentret pga. æresrelaterede konflikter.

Der findes herudover en række særlige opfølgningstilbud for unge, der har været udsat for tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse. Det drejer sig dels om tilbud på bostedet R.E.D. både for kvinder og for unge par. Unge, der fraflytter R.E.D., tilbydes således et opfølgningstilbud, hvor de unge kan få hjælp og støtte til at komme i gang med en tilværelse uden for R.E.D. R.E.D. har desuden etableret en udslusningslejlighed med plads til 4 kvinder.

For unge, der ikke har været på krisecenter eller særligt bosted, kan LOKK tilbyde psykologsamtaler og længerevarende forløb med anden støtte til de unge. Det kan handle om vejledning og rådgivning om bl.a. bolig, økonomi, sikkerhed, job og uddannelse eller støtte til opbygning af netværk.

Et nyere tiltag er et mentorprojekt, hvor unge kvinder, der har været udsat for tvangsægteskaber eller lignende undertrykkelse, kan få to mentorer. Erfaringerne er, at kvinderne ofte er meget skrøbelige, og mange har ikke været vant til at klare sig selv og har derfor brug for støtte til at klare almindelige ting i en dagligdag, som at købe ind, gå i

banken osv. Projektet gennemføres i samarbejde mellem LOKK og Dansk Røde Kors og støttes af Integrationsministeriet.

7 Vidensopbygning og evaluering

7.1 Evaluering og bedste praksis

Der er efterhånden oparbejdet en viden og en erfaring med området, som det er væsentlig at få forankret. Området har imidlertid kun i begrænset omfang været genstand for forskning og evalueringer. SFI har i 2006 lavet en komparativ undersøgelse af indsatsen i seks lande, og bl.a. i Norge er der udgivet en række forskningsrapporter og bøger om emnet.

I Danmark er der løbende blevet formidlet viden på området i form af bl.a. konferencer, undervisning, temadage og adgang til værktøjskasse på internettet. Endvidere har en række personer, der har praktisk erfaring med og viden om emnet, skrevet bøger om området.

Der henvises desuden til afsnittet om VISO, afsnittet om Servicestyrelsens undersøgelse af kommunernes beredskab samt bilaget om Etnisk Konsulentteam.

For i videre omfang at styrke viden om indsatsens effekter og resultater har Integrationsministeriet i 2010 iværksat en kvantitativ undersøgelse af, i hvilken grad nydanske unge oplever social kontrol i deres familier. Undersøgelsen skal bl.a. skabe viden om, i hvilken grad nydanske unge oplever, at deres familier kontrollerer deres valg af fritidsinteresser, venner, partner eller ægtefælle. Der vil både være fokus på omfanget af den sociale kontrol, arten af den sociale kontrol samt på, hvem der udøver den sociale kontrol. Det kan f.eks. være kontrol med, om den unge må have en kæreste, den unges valg af partner eller ægtefælle, om den unge må have venner af det modsatte køn, ligesom familien kan opstille restriktioner for den unge i skolen eller fritidslivet. Undersøgelsen vil omfatte ca. 4.000 unge mellem 15 og 20 år.

Integrationsministeriet gennemfører endvidere en evaluering af LOKK's hidtidige aktiviteter. Evalueringen vil danne udgangspunkt for eventuelle tilpasninger af LOKK's fremtidige indsats. Endvidere vil evalueringen kunne danne udgangspunkt for udformning af

andre fremtidige projekter på området. Evalueringen vil således give viden om, hvad der virker, og hvad der ikke virker. Evalueringen gennemføres i 2011.

Sideløbende hermed vil der på baggrund af LOKK's erfaringer blive udarbejdet håndbøger mv. om arbejdet med tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, som vil henvende sig til kommunale sagsbehandlere og andre fagfolk. Der henvises endvidere til de to fagbøger omtalt i afsnit 4.2.

Desuden vil Integrationsministeriet sammen med Ligestillingsafdelingen som et led i Regeringens nationale strategi til bekæmpelse af vold i nære relationer fra juni 2010 iværksætte en kortlægning af erfaringerne med efterværn og mægling. Kortlægningen vil omfatte både kvinder og mænd med dansk og nydansk baggrund, ligesom kortlægningen vil omfatte både partnervold og tvangsægteskab og lignende undertrykkelse. Kortlægningen skal være med til at kvalificere den fremtidige indsats i arbejdet med efterværn og mægling.

Endelig er Integrationsministeriet i færd med at udbygge ministeriets hjemmeside og dermed samle al viden, initiativer, lovgivning osv. på området. Det bliver således muligt for både fagfolk og de unge nemt og hurtigt at få et overblik over, hvor de kan få hjælp, hvordan sager skal håndteres, hvor de kan læse mere osv.

7.2 Internationalt samarbejde

En lang række lande beskæftiger sig ligesom Danmark med tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse, og der sker en løbende erfaringsudveksling mellem Danmark og disse lande. Det drejer sig bl.a. om de øvrige skandinaviske lande, Nederlandene og England. I nogle af disse lande er der f.eks. iværksat projekter, som Integrationsministeriet følger med henblik på at vurdere, om tilsvarende projekter med fordel vil kunne iværksættes her hjemme. På samme måde følger de andre lande indsatserne i Danmark. Nederlandene har således været på studiebesøg i Danmark, og landene har bl.a. ladet sig inspirere af hinanden i udviklingen af korps af unge mænd, som via dialog forsøger at holdningsbehandle. Sådanne korps findes nu både i Sverige, Nederlandene, Danmark, England og Tyskland. Ved oprettelsen af det danske korps har Integrationsministeriet været på stu-

diebesøg i Sverige og haft kontakt til Nederlandene. Der afholdes endvidere løbende konferencer om området i bl.a. skandinavisk regi.

Endvidere er der et internationalt samarbejde på området i regi af Udenrigsministeriet og i politiet.

Derudover behandles tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse og indsatsen imod tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse i en række internationale fora både i regi af FN og EU. Danmark deltager i disse fora og rapporterer løbende hertil. Ifølge de seneste opgørelser foretaget af FN bliver omkring 5.000 kvinder på verdensplan hvert år udsat for æresdrab.

Bilag A. Oversigt over aktuelle bevillinger til området 2009 - 2014

R.E.D.

6,5 mio. kr. i 2009.

6 mio. kr. i hvert af årene 2010 - 2012

Botilbud til unge par

17 mio. kr. i perioden 2010 - 2014

LOKK

2,5 mio. kr. i 2009

3 mio. kr. i hvert af årene 2010 - 2011

Udvidelse af LOKK's tilbud 11 mio. kr. i perioden 2010 - 2014

Puljer

2 mio. kr. til ansøgningspulje vedr. æresrelaterede konflikter i hvert af årene 2009 - 2011.

1,3 mio. kr. til ansøgningspulje vedr. seksuelle tabu og psykosocialt arbejde med piger udsat for æresrelaterede konflikter i 2010.

Holdningsbearbejdende korps af unge mænd

2,7 mio. kr. i perioden september 2009 - september 2012

Undersøgelse af social kontrol

0,8 mio. kr.

Ny holdningsbearbejdende indsats (kampagne)

1,2 mio. kr.

Kortlægning af effekten af efterværn og mægling (sammen med Ligestillingsafdelingen)

1 mio. kr.

Informationsmateriale til frontmedarbejdere

0,2 mio. kr.

Etablering af netværk og støttegrupper for børn

0,4 mio. kr.

Informationskampagne om familiesammenførte kvinders rettigheder

0,2 mio. kr.

Børnerådets hjemmeside om genopdragelsesrejser

0,1 mio. kr.

Film i samarbejde med SalamDK og Brug for alle unge.

0,1 mio. kr.

Bilag B. Cases: København og Albertslund kommune

Albertslund Kommune

Albertslund Kommune er en af de kommuner i Danmark, som nævner tvangsægteskaber i kommunes integrationspolitik. I politikken beskrives det, hvilke forventninger der er til kommunens ansatte i forhold til denne problematik. Der er derfor etableret et ”konsultativt team for ikke ønskede ægteskaber”, som arbejder med beredskab til håndtering af sager vedrørende ikke ønskede ægteskaber, specifikke metoder i arbejdet med sager vedrørende ikke ønskede ægteskaber samt uddannelse af faggrupper, der beskæftiger sig med ikke ønskede ægteskaber.

Kommunens beredskab i forhold til henvendelser om ikke ønskede ægteskaber retter sig både til personer under 18 år samt personer over 18 år. Hverken for personer under 18 år eller personer over 18 år er der dog tale om et døgnberedskab ud over kommunens almindelige døgnberedskab. ”Det konsultative team” varetager rådgivningen og uddannelse af andre personalegrupper i kommunen, som kommer i berøring med borgere ramt af æresrelaterede konflikter.

”Det konsultative team” tilbyder bl.a. råd og vejledning til medarbejdere i Albertslund Kommune vedrørende:

- unge, der er under pres for at indgå i et ægteskab
- unge, der er blevet gift mod deres vilje
- unge, der har brudt med deres familie
- trusler og sikkerhedsspørgsmål
- fremgangsmåde i akutte situationer
- etablering af mægling
- hjælp til videre sagsbehandling

Teamet har et velfungerende netværk og samarbejdsrelationer med specialister inden for området, f.eks. LOKK, som de kontakter, når der er behov for en særlig indsats.

Der er ikke bevilget særlige midler til driften af det konsultative team, og medlemmerne udfører opgaven som led i deres almindelige arbejdsopgaver i de respektive kommunale forvaltninger.

Teamet holder et årligt møde for en bredere gruppe af medarbejdere for at fremlægge erfaringer og holde fokus på problemstillingen. Der lægges bl.a. vægt på samarbejde med politiet samt klubber og ungdomsskoler, som har kontakt til lidt ældre unge, som er særligt relevante i denne forbindelse.

Københavns Kommune

Københavns Kommunes indsats mod æresrelaterede konflikter ligger primært hos ”Etnisk Konsulent Team”, som er etableret på Døgnvagten og hører under socialforvaltningen.

Etnisk Konsulent Team er et gratis tilbud, der yder tværfaglig konsulentbistand til medarbejdere på københavnske socialcentre og døgninstitutioner. Teamet kan indgå i drøftelse af mulige løsningsforslag i sager om svære generationskonflikter, herunder trusler om tvangsægteskab, æresrelaterede forbrydelser, social kontrol, frihedsberøvelse m.m. Der er som nævnt også ansatte i andre kommuner, der kan få gratis rådgivning og undervisning fra Etnisk Konsulent Team via VISO (Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation).

Konsulenter fra Etnisk Konsulent Team kan også benyttes som mæglere mellem en ung og familien. Kontakten mellem teamets konsulenter og unge eller deres familier sker hovedsageligt på baggrund af henvendelser fra fagpersonale og yderst sjældent via direkte kontakt fra de unge eller deres pårørende. Når situationens alvor ikke tillader mægling med tilstedeværelse af alle de involverede parter, bliver der i nogle tilfælde udført diplomati-mægling, hvor Etnisk Konsulent Team fungerer som budbringere mellem den unge og familien uden, at de kommer i direkte kontakt med hinanden. I de tilfælde, hvor der anvendes diplomati-mægling, bor den unge som regel ikke hos familien og opholder sig et sikkert sted.

Etnisk Konsulent Team stiller sig ligeledes til rådighed, hvis der ønskes en mere generel dialog i form af undervisning til temamøder, emnedeletter m.m. Endvidere udarbejder

Etnisk Konsulent Team kortlægninger og analyser af problemstillinger, som relaterer sig til unge med anden etnisk baggrund end dansk.

Etnisk konsulent Team har også udformet et materiale om tilbud til personer, der er berørt af problemstillinger om æresrelateret vold. Materialet er udformet på dansk og kan findes på kommunens hjemmeside. Det er også udgivet som pjece. Materialet hedder: *"Bestemmer du selv over dit liv?"*

Bilag C. Internationale erfaringer fra Norge, Sverige, England og Nederlandene.

Sverige

Handlingsplan 2007

Den svenske regering fremlagde i november 2007 en handlingsplan for at bekæmpe mænds vold mod kvinder, æresrelateret vold og undertrykkelse.² I forhold til æresrelateret vold og undertrykkelse blev der med handlingsplanen bl.a. iværksat følgende initiativer:

- uddannelse af skoleledere,
- der blev igangsat en kortlægning af omfanget af arrangerede ægteskaber,
- tilskud til forskning,
- tilskud til lokale initiativer for at forebygge æresrelaterede konflikter og støtte til krisecentre,
- styrkelse af politiets arbejde samt
- undersøgelse af lærernes kendskab til problemstillingen.

"Gift mot sin vilja", 2009

Den svenske Ungdomsstyrelse har i forlængelse af handlingsplanen i juni 2009 fremlagt en kortlægning om arrangerede ægteskaber og den offentlige indsats og viden om området.³

² <http://www.regeringen.se/content/1/c6/09/21/42/ef0318b1.pdf>

³ Rapporten "Gift mot sin vilja" kan læses på http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/GiftMotSinVilja.pdf Ungdomsstyrelsen er en statslig myndighed som arbejder med ungdomsproblematikker, herunder tilskud til integrations-, ligestillings-, oplysnings- og minoritetsprojekter.

Der skelnes i rapporten mellem arrangerede ægteskaber mod den unges vilje og tvangs-ægteskaber, hvor forekomsten af tvang har været af en sådan karakter, at det udgør en strafbar handling.

De svenske myndigheder, som håndterer ægteskabsspørgsmål, spørger normalt ikke om ægteskab er frivilligt, og der er heller ikke en central dokumentation af sager, hvor der har været mistanke om tvangsægteskab. Der er således ikke konkrete data for omfanget af arrangerede ægteskaber, men det skønnes ud fra en spørgeskemaundersøgelse, at der er godt 70.000 unge i Sverige, der har et begrænset valg i forhold til ægteskab og valg af partner. Det estimeres, at 8.500 af disse er bekymrede for ikke selv at kunne vælge partner. Der er flere piger end drenge, som har et begrænset valg. Familiens sociale og nationale baggrund spiller en stor rolle.

I forhold til indsatsen konkluderes det bl.a.:

- at mange myndigheder savner redskaber til at identificere og beskytte de unge, som risikerer et arrangeret ægteskab mod deres vilje,
- at myndighederne mangler lovgrundlag for at kunne handle ud fra de unges behov,
- at der savnes viden om problemstillingen og retningslinjer for arbejdet,
- at myndighederne ikke aktivt informerer om lovgivningen og de rettigheder, som de unge har,
- at der mangler retningslinjer for indsatsen for unge, der begrænses i retten til skole og undervisning,
- at skolerne ikke følger retningslinjerne om håndhævelse af skolepligt,
- at indsatsen fra sociale myndigheder kommer for sent, og at der ofte ikke følges op på de tidlige advarselssignaler,
- at de sociale myndigheder ofte først griber ind, når der er sket noget alvorligt, og
- at der mangler en indsats for søskende i de familier, hvor man har kendskab til problemer med æresrelaterede konflikter.
- Der fremlægges i den svenske rapport bl.a. følgende forslag:

- at muligheden for dispensation til ægteskab, hvor en af parterne er under 18 år bør afskaffes,
- at indgåelse af ægteskab via fuldmagt (hvor parret ikke har mødt hinanden) ikke bør anerkendes,
- at tvangsægteskab og barneægteskab bør kriminaliseres,
- at der bør udarbejdes en national handlingsplan,
- at tvangsægteskaber og arrangerede ægteskaber mod den unges vilje bør synliggøres i loven om unge omsorg (Lag om vård av unga, 1990:52),
- at støtten og rådgivningen til de unge, som risikerer et arrangeret ægteskab mod deres egen vilje, bør styrkes - herunder muligheder for at søge rådgivning og hjælp via en landsdækkende internet-service.

Handlingsplan 2010

I sommeren 2010 lancerede den svenske regering en ny handlingsplan "Handlingsplan för att förebygga och förhindra att unga bliver gifta mot sin vilja". Handlingsplanen er en opfølgning på handlingsplanen fra 2007, og en række af handlingsplanens tiltag bygger på den viden og de anbefalinger, der er fremkommet i Ungdomsstyrelsens rapport "Gift mot sin vilja" fra 2009. Handlingsplanens implementering er berammet til 10 mio. s.kr.

Handlingsplanens indeholder bl.a. følgende initiativer inden for fire områder:

1. Styrket forebyggende arbejde:

Forbedret information på regeringens hjemmeside, herunder information om lovgivning vedrørende ægteskab.

Landsdækkende information om børn og unges rettigheder ved projektet "Dina rättigheter - ett projekt om barns och ungas rättigheter".

Information til relevante målgrupper bl.a. unge, forældre samt personer som arbejder for myndigheder og i kommuner, herunder i skoler, de sociale myndigheder og politiet. Materialets budskab skal være, at ægteskab mod de unges vilje ikke er foreneligt med svensk lov. Endvidere skal materialet indeholde information om de myndigheder, som børn og unge kan søge hjælp hos.

Uddannelse rettet mod ansatte i myndigheder og kommuner med særlig fokus på metoder til forebyggende arbejde samt metodeudvikling til at nå ud til både ofre og lovovertræderne.

Vejledning til sundhedspersonale om støtte til piger og kvinder som lider på grund af æresproblematikken, særligt i forbindelse med unge pigers ønske om rekonstruktion af mødommen.

Samfundsfag for nyttilkomne indvandrere, herunder om grundlæggende værdier som demokrati og ligeværd, rettigheder og pligter.

2. Forbedret støtte og beskyttelse:

Vejledning om støtte til og rehabilitering af unge, der er anbragt i beskyttet bolig, familiehjem eller anden institution, som følge af at de risikerer eller er indgået i et tvangsægteskab.

Kvalitetsudvikling af social- og sundhedsvæsnets arbejde med ofre for æresrelateret vold og undertrykkelse samt børn og unge, som bliver gift mod deres vilje, herunder en analyse af hvilke behov der er for vejledning, evaluering, opfølgning mv.

3. Forbedret samarbejde mellem myndigheder:

Oprettelse af myndighedsnetværk til koordination af indsatser og information.

4. Øget viden:

Undersøgelse af viden om tvangsægteskab og børneægteskab. Med udgangspunkt i resultaterne udarbejdes nye forslag til foranstaltninger. Undersøgelsen skal ligeledes skabe et overblik over relevant lovgivning på området, herunder strafferetlig, civilretlig og international privatretlig lovgivning.

Kortlægning og analyse af arbejdet med udsatte børn i børnehaveklasse, skole og pasningsordninger. Kortlægningen sker i samarbejde med de sociale myndigheder, politiet og social- og sundhedsvæsnets.

Kortlægning af forskellige aktører inden for kommunale og selvstændige virksomheder samt inden for trossamfund og frivillige organisationer, som arbejder med unge med henblik på at forebygge og forhindre tvangsægteskaber. Ud fra kortlægningen gives forslag til metodeudvikling, og til hvorledes et langsigtet forebyggende arbejde kan bygges op i Sverige.

Der skal føres statistik over antallet af fuldmagtsægteskaber og ægteskaber blandt mindreårige som lægges til grund for bevilling af opholdstilladelse eller afslag på opholdstilladelse i perioden 1. september 2010 - 31. december 2010. Baggrundsfaktorer som køn, alder og land skal angives. Endvidere skal der udfærdiges en vurdering af myndighedernes rutiner og retningslinjer i sådanne sager.

Forekomsten af traditionelle og vielseslignende ceremonier, som ikke er vielser i retslig forstand, undersøges.

Indsatsen fra det svenske Skolverket

Det svenske "Skolverket" har ansvaret for den statslige styring af det offentlige skolevæsen for børn og unge og for voksenuddannelse.

Det fremgår eksplicit af opgavebeskrivelsen for Skolverket, at styrelsen skal sikre oplysning til skoleledere mv. i grund- og ungdomsskolen om problematikken om æresrelaterede konflikter og vold. Skolverket arrangerer således konferencer og udgiver en række publikationer rettet mod skoleledere, lærere og sundhedspersonale på skolerne.

Vejledningen til skoleledere - "Om din skolas ansvar och möjligheter i frågor om heder, familj, kön och makt."⁴ beskriver således f.eks., hvordan skolelederne kan støtte arbejdet ved at formulere en fælles politik for skolen for, hvordan man håndterer problemstil-

⁴ http://www.skolverket.se/content/1/c6/01/25/52/151647_bokbox_webb.pdf

lingen, etablerer et fagligt netværk, der kan konsulteres, og sikrer samarbejdet med de sociale myndigheder. Der peges på tre niveauer som kan indgå i arbejdet:

- Retten til viden. Skolen skal sikre alles ret til undervisning i spørgsmål såsom seksualitet, samliv og ligestilling.
- Tidlig kontakt med forældrene.
- Indsatsen for de særligt udsatte elever - herunder være opmærksom på de signaler der kan komme fra de unge.

Norge

Den norske regering fremlagde i efteråret 2007 en 4-årig handlingsplan mod tvangsægteskaber.⁵ Handlingsplanen indeholder 40 tiltag om forebyggelse og beskyttelse fordelt på 6 hovedmål:

- Lovgivning mod tvangsægteskaber skal håndhæves effektivt.
- Tvangsægteskaber skal forebygges.
- Kompetence og samarbejde skal styrkes.
- Hjælpetiltagene skal være gode og tilgængelige.
- Den internationale indsats og samarbejdet skal styrkes.
- Viden og forskning skal styrkes.

Handlingsplanen har særligt fokus på skolens rolle, støtte fra ambassaderne og repræsentationerne, sikring af bosteder og styrket offentlig koordinering og kompetence.

Der er i alt afsat 70 millioner norske kroner til den fireårige plan.

⁵ http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/rapporter_planer/planer/2007/handlingsplan-mot-tvangsekteskap.html?id=474779

Fra juni 2008 er der ansat 30 minoritetsrådgivere på udvalgte videregående skoler og 6 integrationsrådgivere ved norske repræsentationer.

Skolerådgiverne skal bidrage til, at flere minoritets elever fuldfører og består en videregående uddannelse, og samtidig skal de arbejde med at forebygge tvangsægteskaber, bl.a. gennem samarbejde med forældrene og etablering af kontakter og samarbejde med andre offentlige myndigheder og frivillige organisationer.

De 6 *integrationsrådgivere* ("integreringsattachéstillinger") bistår borgere, der søger hjælp, og rådgiverne er udstationeret på de repræsentationer, hvor der aktuelt er størst behov for indsatsen. Rådgiverne er i dag fysisk placeret på repræsentationerne i Sri Lanka, Marokko, Tyrkiet, Pakistan, Jordan, Kenya og Nairobi, men dækker et bredere geografisk område.

Der er desuden oprettet et tværfagligt kompetenceteam mod tvangsægteskab, hvor fagpersoner fra Udlændingedirektoratet (UDI), Politidirektoratet (POD), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) arbejder sammen om bistand til de fagpersoner, der har de konkrete sager.

Handlingsplanen indeholder også en ordning, hvor frivillige organisationer kan få støtte til frivilligt arbejde med at bearbejde holdninger, som bidrager til ligestilling og ligeværd - og dermed forebygge tvangsægteskaber.

Der er under Børne- og Ligestillingsdepartementet oprettet en særlig hjemmeside henvendt til unge og medarbejdere, som ønsker hjælp, råd eller viden om tvangsægteskab, se www.tvangsekteskap.no

Blandt de øvrige initiativer i forhold til håndhævelse af lovgrundlaget mod tvangsægteskaber er bl.a. en opkvalificering af politiet og en ny håndbog for politiets arbejde.

I forhold til forebyggelse sættes bl.a. på bedre rutiner for opfølgning på elevers fravær efter skoleferien, informationsmateriale til de unge, efteruddannelse for skoleledere og oprettelse af pige- og drengeklubber.

Herudover bliver trossamfundene opfordret til at informere medlemmer om, at alle mennesker har ret til selv at bestemme over eget liv, herunder selv at tage stilling til valg af ægtefælle. I tilknytning hertil vil myndighederne præcisere over for trossamfundene, at den norske lovgivning skal følges.

Endelig bliver der med handlingsplanen oprettet flere botilbud til unge under og over 18 år. Forskellige dele af handlingsplanen er løbende blevet evalueret.

England

I England blev der i 2007 vedtaget en lov om myndighedernes ansvar i forhold til beskyttelse af ofrene for tvangsægteskaber - den såkaldte "Forced Marriage Civil Protection Act 2007", se http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2007/ukpga_20070020_en_1

Loven giver bl.a. domstolene mulighed for at anvende en række tiltag for at beskytte individet mod at blive presset ind i et ægteskab og for at beskytte individer, som er blevet presset ind i et ægteskab. Domstolene kan bl.a. anvende præventive anholdelser og inddragelse af pas.

Loven er blevet evalueret efter at have fungeret i ca. et år, og evalueringen viser bl.a.:

- At domstolene i perioden fra november 2008 til oktober 2009 har anvendt loven i 86 sager. Ud fra disse sager er følgende konklusioner truffet:
- Loven bliver aktivt brugt.
- Politiet er den aktør, som i størst udstrækning anvender loven.
- Processen vedrørende brugen af loven er enkel. Domstole og deres medarbejdere er bekendt med processen.
- Brug af loven varierer meget geografisk. Der er en mistanke om, at man i nogle områder ikke tør henvende sig til domstolen, og at man ikke bruger lovgivningen i visse områder for ikke at støde bestemte etniske grupper.
- Der er fortsat brug for udvikling af opmærksomhed omkring emnet især i kommunerne, og der er brug for træning og en bedre sammenhæng i indsatsen.

- Nogle lokale myndigheder har været langsomme til at komme i gang, og der er uklarhed om grænserne mellem forskellige lovgivninger. Loven passer ikke ind i de metoder, som socialarbejdere ellers bruger i arbejdet med familierne.
- Der er brug for at handle, men også brug for forsigtighed og forståelse for den indvirkning det har, når en ung søger hjælp efter loven og mister familien og netværket. Der skal arbejdes med at udvikle langsigtede tilbud og beskyttelse til de unge.

På foranledning af House of Common offentliggjorde "Home Affairs Committees" den 13. juni 2008 rapporten "Domestic Violence, Forced Marriage and "Honour"-based violence." Den britiske regeringens svar på rapporten indeholdt følgende punkter vedrørende æresrelaterede konflikter:

I 2009 skal en arbejdsgruppe afdække registreringen af æresrelateret vold med henblik på en kortlægning af omfanget af problematikken.

Regeringen udarbejder en landsdækkende oplysningskampagne / kommunikationspakke vedrørende æresrelateret vold.

Regeringen arbejder aktivt med skolernes rolle i forhold til æresrelateret vold, blandt andet ved at gøre dem opmærksom på deres rolle og ansvar i forhold til forebyggelse. Regeringen sikrer udarbejdelse af materialer til brug i skolen med henblik på at udbrede kendskabet blandt eleverne til æresrelateret vold og de tilbud om hjælp, der findes. Materialerne er sendt ud skolerne. Materialerne kan findes her:

<http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/safeguardingandsocialcare/safeguardingchildren/forcedmarriage/forcedmarriage/>

Regeringen sikrer formulering af standarddefinitioner til brug for indsamling af data vedrørende æresrelateret vold med henblik på en kortlægning af omfanget af æresrelateret vold på en bedre og mere nøjagtig måde. Endvidere er det regeringens målsætning at opnå en bedre og mere ensartet identifikation af problemerne og dermed af tilbuddene om hjælp.

Regeringen arbejder på at få etableret flere pladser på krisecentre til kvinder, hvilket der pt. er mangel på i England. Endvidere vil den britiske regering oprette pladser til mænd, der flygter fra tvangsægteskaber, og for kvinder oprettes akutpladser, og det undersøges, om der er et tilsvarende behov for sådanne pladser til mænd. Endelig er den britiske regering opmærksom på muligheden for midlertidigt at indkvartere ofre for tvangsægteskaber og æresrelateret vold hos personer, som tidligere har været udsat for æresrelateret vold.

Der findes forskellige hjælpetilbud til ofre for tvangsægteskaber og lignende undertrykkelse i England. De tre vigtigste er

Den nationale 'Forced Marriage Unit':

<http://www.fco.gov.uk/resources/en/pdf/3849543/forced-marriage-guidelines09.pdf>

Department for children, schools and families:

<http://www.dcsf.gov.uk/everychildmatters/resources-and-practice/IG00331/>

Karma Nirvana (forhenværende ofre som hjælper nuværende ofre):

<http://www.karmanirvana.org.uk/>

Nederlandene

I Nederlandene har man vedtaget et tværministerielt regeringsprogram, der gælder for perioden 2006-2010. Programmet skal opnå følgende mål:

- Ofre og risikogrupper er mere modstandsdygtige i forhold til æresrelateret vold
- Socialarbejdere er i stand til at identificere æresrelateret vold
- Socialarbejdere er i stand til at identificere ofre for æresrelateret vold
- Socialarbejdere arbejder sammen på tværs
- Institutioner arbejder sammen med 'det etniske samfund'
- Tilbud om beskyttelse er tilstrækkelig for (potentielle) ofre for æresrelateret vold
- Politiet er i stand til at afsløre udøvere af æresrelateret vold og retsforfølge dem

- Indblik i problematikken er solid og baseret på forskning
- Politiet, kvindekrisecentre, anklagemyndigheden og andre relevante institutioner registrerer sager om æresrelateret vold på en tydelig måde
- Den forbyggende indsats mod æresrelateret vold er integreret i hverdagen

Der er lavet en køreplan for perioden, og i denne gennemføres initiativer for at opnå ovenstående mål. Den 2. juli 2009 udkom den femte statusrapport for programmet.

Det konkluderes i rapporten, at ofre for æresrelateret vold i stigende grad kommer i kontakt med myndighederne. Fra alle regioner i Nederlandene kommer der henvendelser fra politi og andre partnere til 'Landelijk Expertisecentrum Eergerelateerd Geweld' (LEC) (Videncenter om æresrelateret vold), som i 2005 blev dannet ud fra en særlig enhed ved Politiet i Haag, som havde særlig fokus på kriminalitet i særlige etniske grupper og samlede på viden og erfaringer herom.

Endvidere fortsætter kompetenceudvikling for de professionelle. Der er afsluttet et program, som både har beskrevet sager og lavet en vejledning til, hvordan sagerne skal tackles i skolerne.

Etniske foreninger og flygtningeorganisationer arbejder i deres egne grupper med holdnings- og adfældsændring samt på at forbedre samarbejdet med de lokale myndigheder på området.

Forskning og rapporter

Der arbejdes på en kortlægning af karakteren af æresrelateret vold bl.a. ved forskning på området samt indsamling af data fra de forskellige aktører på området.

National forebyggelse

Der arbejdes målrettet med holdningsbearbejdelse, modstandsdygtighed og livsfærdigheder i forhold til potentielle risikogrupper for æresrelateret vold og undertrykkelse. I disse programmer arbejdes tæt sammen med flygtningeorganisationer og forskellige etniske minoritetsforeninger.

Endvidere har Nederlandene siden april 2008 oprettet et rollemodelkorps inspireret af det svenske 'Sharaf hjälte' (Æres helte), som hedder 'Shields':

<http://www.watiseer.nl/>.

I den forbindelse har kendte hollændere med anden etnisk baggrund deltaget i en kampagne og udtalt sig offentligt om begrebet ære. Kampagnen ønsker en holdningsbearbejdelse og at sætte emnet på dagsordenen.

Lokal forebyggelse

Ud fra opfattelsen af at der er for stor afstand mellem hjælpeinstitutionerne og deres målgrupper, når det handler om æresrelateret vold, arbejdes pt. forsøgsvis med følgende kommuner: Arnhem, Eindhoven, Deventer, Enschede, Hengelo, Haag og Delft. Formålet er et mere intenst samarbejde mellem de forskellige etniske organisationer og det sociale system.

Undervisningsprogrammer

Der arbejdes på, at skoler får en politik vedrørende æresrelateret vold. I den forbindelse er der udarbejdet materialer, som kan hjælpe skolerne med at lave deres egen strategi. Der afholdes konferencer og workshops til opkvalificering af personale, som er i kontakt med potentielle ofre for æreskriminalitet.

'Stichting Verdwaald gezichten' (Foreningen Fortabte ansigter) opdaterer deres succesfulde metode 'Zwarte tulp' (sorte tulipan), som er et undervisningsprogram, hvor ære og relaterede emner behandles i klasseværelset. Formålet med metoden er at aftabusere emnet og at få unge til at reflektere og blive mere modstandsdygtige i forhold til familiernes krav.

Lovgivningen forpligter nu ansatte på skoler og institutioner til at have en aktiv politik i forhold til at indberette sager med mistanke om eller faktuelle æresrelaterede konflikter.

Beskyttelses- og døgninstitutionstilbud

Der er siden 1. juli 2008 oprettet 40 pladser i de fire største byer i Nederlandene for mænd, som udsættes for æresrelateret vold.

Siden 2007 har der været to pilotinstitutioner for piger, som udsættes for æresrelateret vold. Institutionerne har ind til videre tilbudt plads til 125 piger i alderen mellem 14 og 24 år. Tilbuddene er landsdækkende.

Opkvalificering af krisecentre for kvinder har været et andet fokusområde, som har til formål at opkvalificere den faglige indsats i forhold til æresrelateret vold. Indsatsen består i en udviklingsgruppe af praktikere, som sammen med forskere på området udarbejder retningslinjer for måden at gribe sagerne an på. Retningslinjerne er blevet testet i fire regioner og lægges ud på internettet - tilgængeligt for alle som vil bruge dem.

Der er iværksat en informationskampagne for kvindekrisecentre, som har til formål at medarbejderne hurtigere kan genkende æresrelateret vold. Kampagnen indebærer blandt andet et 'registreringsmodul' (retningslinjer for registrering) og hjælp til at foretage en trusselsvurdering.

Politi - og retlig indsats

"Landelijk Expertise Centrum" (LEC) støtter politiet både operationelt og rådgivende i konkrete sager, og politikredsene følger som hovedregel LECs faste procedure.

På politiskolen er æresrelaterede konflikter en del af undervisningen, og alle undervisere har været på kursus i emnet, ligesom de offentlige anklagere, for hvem det er relevant, har været på kursus i æresrelateret vold.